

Київський національний торговельно-економічний університет

кафедра загальноправових дисциплін

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Студентки 2 курсу, 7 м групи,
спеціальності 081 «Право»
спеціалізації «Правове забезпечення
безпеки підприємницької діяльності»

Оніщук Інна Ігорівна

Науковий керівник
кандидат історичних наук,
доцент кафедри загальноправових
дисциплін

Суहाцький Роман Петрович

Гарант освітньої програми
к.ю.н., професор

Крегул Юрій Іванович

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1. Теоретико-правові засади охоронної діяльності в Україні	7
1.1. Поняття, об'єкти та суб'єкти охорони та охоронної діяльності в Україні ...	7
1.2. Принципи правового регулювання охоронної діяльності	11
Розділ 2. Організаційно-правові засади правового регулювання охоронної діяльності.....	14
2.1. Нормативно-правове регулювання функціонування охоронних служб державного підпорядкування	14
2.2. Правові засади ліцензування охоронної діяльності недержавних служб безпеки.....	20
2.3. Правові механізми організації охоронної діяльності підприємницьких структур.....	35
Розділ 3. Шляхи удосконалення механізму правового забезпечення охорони та охоронної діяльності.....	56
3.1. Міжнародний досвід у сфері правового забезпечення охоронної діяльності	56
3.2. Напрями удосконалення механізму правового забезпечення охоронної діяльності в Україні	74
Висновки та пропозиції	81
Список використаних джерел.....	87

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Держава розвивається кожного дня і, напевне, вже жоден з нас не може уявити діяльність будь-якої людини чи підприємства без такого поняття як «охорона». Без такого блага, нажаль, сьогодні почуватися безпечно та забезпечувати надійне та всебічне збереження майна неможливо. Під охороною, згідно статистики Департаменту інформаційних технологій, знаходиться більш 200 тисяч помешкань громадян. І більш ніж 200 тисяч громадян працюють у відповідних структурах.

Окрім помешкань, з розвитком підприємницької діяльності, постає питання про її захист та невтручання. Держава виступає на боці такої діяльності, мінімального втручання в її здійснення, але це не означає, що підприємництво як економічно-правове явище залишається автоматично захищеним. Напроти, окремі види господарсько-підприємницької діяльності несуть в собі таку специфіку, що потребують посиленого контролю, оскільки становлять потенційну небезпеку для людей, громадського порядку та громадської безпеки, навколишнього середовища, національної безпеки держави. На думку одразу спадають слова американського поета та філософа: «Скрізь, де є життя, є і небезпека». У результаті породжуються правовідносини адміністративного характеру, які займають значне місце у процесі здійснення окремих видів такої діяльності.

Забезпечення безпекою громадян та можливість охорони їх власності від протиправних посягань – ознака демократичної, правової, соціальної держави, якою є наша країна – Україна. Для того, щоб ці завдання були втіленими в життя, держава має створювати відповідні умови розвитку сфери охоронної діяльності. Існування такої сфери, звичайно, породило конкуренцію. На даний момент існує велика кількість підприємств, які, за ліцензією, займаються охоронною діяльністю та надають охоронні послуги фізичним та юридичним особам.

Та нажаль, не дивлячись на доволі, на перший погляд, розвинену діяльність у сфері охорони, існує чимало питань з приводу діяльності відповідних структур з боку закону і чимало суперечок. У чинному законодавстві існує значна кількість

протиріч і неузгодженостей, які стосуються компетенції, підстав, умов і порядку застосування фізичної сили, спеціальних, технічних засобів та вогнепальної зброї, а також здійснення контролю за суб'єктами охоронної діяльності. Багато людей, згідно різноманітним опитуванням, вважають стан охоронної системи України далеко не найкращим. Тож правове забезпечення такої діяльності потребує покращення, зокрема стосовно статусу охоронця, вирішення питання щодо обмеження його права щодо носіння та зберігання зброї та спецзасобів, визначення його меж прав та обов'язків, встановлення відповідальності та меж перевищення повноважень. Також важливо зазначити, що уваги потребує і момент правового регулювання держави діяльності приватних охоронних структур. Налагодження порядку взаємодії приватних охоронних структур з правоохоронними органами та суспільством с сфері забезпечення безпеки фізичних осіб та охорони права власності

Отже, усе вище наведене дає підстави констатувати значну актуальність та потребу теоретико-концептуального осмислення охоронної діяльності в Україні.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Питання правового регулювання охоронної діяльності в Україні неодноразово ставали основою для дослідження В. Авер'янова, О. Андрійко, О. Мандурки, Ю. Битяка, В. Гарашука, В.Галуцька, І.Зозулі, В.Курила, П.Синицького, О.Угровецького, В.Хатуєва, тощо. Та неосяжні і невинні зміни нашого законодавства щодо охоронної діяльності останніх років потребують також невинного аналізу і дослідження існуючих проблематик за для удосконалення діяльності у вищезгаданій сфері.

Також, при проведенні даного дослідження важливе значення мало вивчення та використання міжнародних договорів та практики вирішення питання щодо рівноправності приватних і державних охоронних служб і підприємств.

Отже, віддаючи належне науковим розробкам, враховуючи швидкоплинність часу та розвиток держави, який потребує постійних змін, дане питання не можна вважати таким як дослідженим, вивченим і вичерпаним. Поставлена тема також стосується інтеграції України до європейського

суспільства, тож, вищенаведене і зумовило актуальність обраної теми і напрямків дослідження.

Мета і завдання дослідження. На меті дослідження, в першу чергу, стоїть комплексний аналіз теоретико-методологічних засад, нормативних основ та дослідження практичної охоронної діяльності, визначенні правових закономірностей регулювання в Україні охоронної діяльності, вивести шляхи її удосконалення.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі завдання:

- ✓ визначити та охарактеризувати поняття охоронної діяльності як об'єкту правового регулювання;
- ✓ дослідити та проаналізувати статус охоронної діяльності;
- ✓ визначити принципи правового регулювання охоронної діяльності;
- ✓ здійснити правову характеристику видів охоронної діяльності;
- ✓ розкрити правові відносини в сфері охоронної діяльності;
- ✓ проаналізувати міжнародний досвід у сфері охоронної діяльності;
- ✓ визначити та обґрунтувати напрями удосконалення законодавства та можливостей у сфері надання охоронних послуг.

Предмет дослідження полягає у:

правовому забезпеченні охоронної діяльності в Україні.

Об'єкт дослідження. Суспільні відносини, що виникають у сфері правового регулювання охоронної діяльності.

Методи дослідження. Методи даного дослідження обираються виходячи зі специфіки роботи та поставлених вище завдань. При дослідженні використовувалися загальнологічні методи для дослідження поняття охоронної діяльності (п.1.1), метод аналізу й синтезу та теоретичного узагальнення при визначенні наукових підходів до розуміння сутності, ролі та місця охоронної діяльності у нормальному функціонуванні держави, (п.1.3, п.2.1, п.2.2), факторний

аналіз для визначення чинників впливу на розвиток охоронної діяльності в Україні (п.3.1), метод систематизації та причинно-наслідковий аналіз при визначенні складових елементів механізму забезпечення функціонування охоронної діяльності (п.2.3, п.2,4) методи систематизації та узагальнення для визначення можливостей забезпечення належних умов розвитку такої діяльності на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях, метод моделювання при розробці моделі належної конкуренції державних і приватних охоронних структур (п.3.1, п.3.2), загальнонаукові та спеціальні наукові методи пізнання.

Теоретична основа дослідження базується на наукових здобутках зарубіжних та українських учених, міжнародних угодах, чинних законах та підзаконних нормативно-правових актах, висновках міжнародних організацій та аналітичних матеріалах.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані в законотворчій діяльності при усуненні наявних прогалин правового регулювання охоронної діяльності. Результати та висновки, представлені в цьому дослідженні, можуть бути використано в правозастосовній діяльності. Отримані в роботі результати можуть бути використані при підготовці до лекційних та семінарських занять для студентів спеціальностей права, економіки, або стати базою для написання окремої статті чи монографії. Окремі положення, висновки та пропозиції, викладені у даному дослідженні, мають дискусійний характер і можуть становити основу для подальших наукових досліджень.

Структура роботи відповідає поставленій меті та дослідницьким завданням. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів (7 підрозділів), висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 95 сторінок (основний текст — 82 сторінки). Список використаних джерел — 95 найменувань.

Розділ 1. Теоретико-правові засади охоронної діяльності в Україні

1.1 Поняття, об'єкти та суб'єкти охорони та охоронної діяльності в Україні

Для повного розуміння предмету дослідження, потрібно розуміти поняття «охоронної діяльності». Закон України «Про охоронну діяльність» визначає, що охоронна діяльність – це надання послуг з охорони власності та громадян. З такої трактовки одразу стає зрозуміло, що охоронна діяльність потрібна не лише з ціллю збереження майна, а й для захисту фізичних осіб.

Охорона майна – це забезпечення схоронності, цілісності визначених власником і належних йому будівель, споруд, територій, акваторій, транспортних засобів, валютних цінностей, цінних паперів та іншого рухомого і нерухомого майна, з метою відвернення та/або недопущення безпосередніх протиправних посягань щодо нього, припинення несанкціонованого доступу до нього для збереження його фізичного стану та забезпечення здійснення володільцем цього майна всіх належних йому повноважень щодо нього[4].

Охорона фізичних осіб – заходи, спрямовані на забезпечення особистої безпеки індивідуально визначеної фізичної особи шляхом відвернення та/або недопущення негативного безпосереднього впливу факторів протиправного та іншого характеру на стан її життя та здоров'я[4].

Охорона (що, в свою чергу, включає такі поняття як фізична охорона, охорона об'єктів, сторожова охорона) поділяється на внутрішню (яка існує безпосередньо у підприємстві) та найману (коли за для забезпечення безпеки наймають представників фірм, які займаються охоронною діяльністю).

Невід'ємним від вищезгаданого є таке поняття як «охоронець» та «охоронник». Без них неможливе надання охоронних послуг, особливо коли схоронність або безпека майна або людини порушується фізично, тобто нападом.

Охоронці – працівники суб'єкта охоронної діяльності, які за функціональними обов'язками безпосередньо виконують функції з охорони фізичних осіб відповідно до свого кваліфікаційного рівня[4].

Охоронники – це також працівники суб'єкта охоронної діяльності, які за функціональними обов'язками безпосередньо виконують функції з охорони майна відповідно до свого кваліфікаційного рівня.

Охоронці та охоронники, їх керівник або головний фахівець, до чиїх обов'язків входить організація охорони складають персонал охорони, вони перебувають у трудових відносинах з тією чи іншою юридичною особою, що займається охоронною діяльністю.

Доцільно вказати, що послуги охоронної діяльності – це види підприємницької діяльності, що представляють собою цивільно-зобов'язальні правовідносини, які втілюються в життя на підставі нормативно-правових актів, законів, ліцензій на право надання охоронних послуг.

Нами було визначено, що об'єкт нашого дослідження – це суспільні відносини, що виникають у сфері правового регулювання охоронної діяльності. А це означає, що обов'язково повинні бути сторони таких відносин, тобто суб'єкт і об'єкт. Іншими словами той, хто охороняє і той, кого охороняють. Суб'єкт охоронної діяльності – суб'єкт господарювання будь-якої форми власності, створений та зареєстрований на території України, що здійснює охоронну діяльність на підставі отриманої у встановленому порядку ліцензії [13, с. 12]. Тобто це будь-яка охоронна фірма, яка має право займатися охоронною діяльністю, тобто надавати охоронні послуги.

Суб'єкт охоронної діяльності має обов'язково отримати ліцензію на здійснення такої діяльності, на підставі якої набуває права надавати наступні охоронні послуги:

- 1) охорона майна, що є власністю громадян, тобто фізичних осіб;
- 2) охорона майна, що є власністю юридичних осіб;
- 3) охорона фізичних осіб.

Виходячи з вищевказаного, можна виокремити об'єкти охорони:

- 1) майно громадян;
- 2) юридичні особи;
- 3) фізичні особи.

Для того, щоб охоронні послуги набули законних підстав, суб'єкт охоронної діяльності має підписати договір із замовником про надання охоронних послуг. У таких договорах відповідно до положень Цивільного кодексу України зазначені умови відшкодування суб'єктом охоронної діяльності шкоди, якщо така шкода завдана внаслідок неналежного виконання ним своїх зобов'язань.

Особа, яка виступає замовником послуг з охорони майна в обов'язковому порядку повинна надати суб'єкту охоронної діяльності для ознайомлення оригінали документів або завірені в установленому порядку їх копії, що підтверджують його право володіння чи користування майном на законних підставах, охорона якого є предметом договору, а також правомірність знаходження такого майна, транспортного засобу чи особи у визначеному місці охорони.

Проте навіть підписавши договір із замовником, суб'єкт охоронної діяльності не набуває необмежених прав, його права щодо охорони обмежуються таким:

- 1) для забезпечення охоронної діяльності він може придбати, зберігати та використовувати в установленому законодавством порядку спеціальні засоби, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;
- 2) для забезпечення радіозв'язку використовувати в установленому порядку радіочастоти;
- 3) використовувати в охоронній діяльності службових собак;
- 4) використовувати в охоронній діяльності технічні засоби охоронного призначення;
- 5) використовувати транспорт реагування;
- 6) одержувати за своїм письмовим запитом від замовника послуг з охорони відомості та копії документів, необхідні для здійснення заходів охорони на об'єкті охорони;
- 7) за згодою замовника послуг з охорони (його представника) оглядати територію, будинки, приміщення, майно, що охороняються [12, с.111].

Також, існує певний перелік заборон, який зазначає, що не має право робити суб'єкт під час виконання ним обов'язків по здійсненню охоронної діяльності, а саме:

1) купувати та використовувати майно, визначене законодавством для виключного використання військовими формуваннями та правоохоронними органами;

2) використовувати ознаки належності (елементи символіки, формений одяг тощо) до Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Управління державної охорони України, Збройних Сил України та інших військових формувань, правоохоронних, природоохоронних і контролюючих чи інших органів виконавчої влади, їх спеціальних підрозділів, зокрема в назві суб'єкта охоронної діяльності, на одязі, транспорті реагування, будівлях, у документації;

3) створювати перешкоди чи заважати діяльності представників правоохоронних та інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, а також громадянам у здійсненні ними повноважень, наданих їм законами та іншими нормативно-правовими актами;

4) розголошувати відомості про вжиті заходи щодо організації та здійснення охоронної діяльності, а також інформацію з обмеженим доступом та інформацію про особу, яка охороняється, що стали відомі у зв'язку зі здійсненням охоронної діяльності, крім випадків, передбачених законодавством;

5) приховувати факти про кримінальні правопорушення, що вчиняються або готуються, незалежно від інтересів замовника послуг з охорони;

6) охороняти фізичну особу, яка вчиняє кримінальне або адміністративне правопорушення або намагається їх вчинити;

7) здійснювати дії, що посягають на права, свободи та власність фізичних осіб, а також ставлять під загрозу їх життя та здоров'я, честь, гідність і ділову репутацію;

8) використовувати засоби радіозв'язку без наявності дозволу на їх використання на наданих радіочастотах;

9) здійснювати заходи, що належать до оперативнорозшукових, відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»;

10) залучати до охоронних заходів осіб, які не подали документів, необхідних для влаштування на роботу, або не відповідають кваліфікаційним вимогам;

11) брати участь у виконанні судових рішень під час виконавчого провадження;

12) вдаватися до дій, спрямованих на силове протистояння між персоналом охорони різних суб'єктів господарювання [12, с.114].

Виходячи з вищевикладеного, можна відразу звернути увагу, що заборон значно більше, аніж дозволеного. З цього, частково, й випливає проблематика здійснення охоронної діяльності, з якою ми постараємося розібратися надалі.

1.2 Принципи правового регулювання охоронної діяльності

Відносно недавно, лише у 2012 році, набрав чинності Закон України «Про охоронну діяльність», де були визначені основні принципи надання послуг з охорони. Принципи є фундаментом розвинутого стійкого механізму здійснення правового регулювання охоронної діяльності, так звані відправні начала, беззаперечні вимоги, які поставлені усім учасникам суспільних відносин для того, щоб індивідуальні, групові і громадські інтереси поєднувалися так, як цього вимагає цивілізоване суспільство.

Стаття 4 ЗУ «Про охоронну діяльність» наголошує на такому: охоронна діяльність ґрунтується на безумовному дотриманні принципів законності, гуманізму, поваги та забезпечення прав та свобод людини і громадянина, прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, відповідності застосування сили характеру посягань та цілям цієї діяльності, неприпустимість застосування прийомів та правил здійснення оперативно-розшукової діяльності персоналом охорони під час надання охоронних послуг.

Законність – невід'ємна частина, навіть більше умова, розвитку і існування держави. Вона є необхідною для забезпечення свободи та реалізації прав

громадян, утворення та існування такого поняття як «громадське суспільство», реалізації демократії та раціональної діяльності апарату держави.

Щодо поняття гуманізму, то тут потрібно наголосити на тому, що гуманними потрібно бути у всіх випадках, навіть якщо це стосується правопорушника. Хоча дуже часто зустрічається проблема, коли гуманними в засобах масової інформації закликають бути лише до правопорушника. Базується такий заклик на тому, що злочинець теж людина, він може помилятися, тож потрібно постаратися її зрозуміти і вибачити, тощо. Тобто, можна зрозуміти що є чимало неточних пояснень, що ж таке гуманізм саме у правоохоронній діяльності. Та перш за все, потрібно розуміти, що гуманізм це — проста людяність [12, с. 2].

Якісна оцінка охоронної діяльності полягає у тому, що вона дуже чітко обмежена законом та нормативними актами. Та далі постає питання, чи можна оцінювати роботу таких підприємств за одним критерієм: законно чи незаконно. Це породжує проблематику у можливостях охорони, її обмеженнях в правомочностях і на скільки ж, в кінці кінців, можна бути впевненим у захисті себе самого або ж майна, яке охороняється.

Отже, проаналізувавши перший розділ, можна виділити найголовніше: регулювання охоронної діяльності як виду господарської діяльності в Україні на законній основі до недавнього часу було відсутнім і здійснювалось підзаконними актами, як правило, на виконання загальних положень Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». Закон України «Про охоронну діяльність» був прийнятий Верховною Радою України 22 березня 2012 року, а набрав чинності 19 жовтня 2012 року. Цей Закон визначає організаційно правові принципи здійснення господарської діяльності у сфері надання послуг з охорони власності та громадян.

Основними послугами, які надають суб'єкти охоронної діяльності, є:

- 1) охорона майна, що є власністю громадян;
- 2) охорона майна, що є власністю юридичних осіб;
- 3) охорона фізичних осіб.

Для того, щоб виступати суб'єктом охоронної діяльності стосовно охоронюваного майна або фізичної особи, обов'язково потрібно підписати контракт з власником майна або фізичною особою, яка буде об'єктом охоронної діяльності. Для підписання такого контракту, суб'єкт може витребувати правовстановлюючі документи на охоронюване в майбутньому майно, а також не територію, на якій перебуває вказане майно.

Задля найкращого забезпечення охоронної діяльності, суб'єкт, після підписання відповідного контракту, набуває певних прав. Так він може купувати, зберігати та використовувати в установленому законодавством порядку спеціальні засоби, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, використовувати в установленому порядку радіочастоти, службових собак, технічні засоби охоронного призначення, транспорт реагування, одержувати за своїм письмовим запитом від замовника послуг з охорони відомості та копії документів, необхідні для здійснення заходів охорони на об'єкті охорони, за згодою замовника послуг оглядати територію, будинки, приміщення, майно, що охороняються.

Але існує й ряд заборон, які ми згадували вище. Про них ні в якому разі не можна забувати.

Розділ 2. Організаційно-правові засади правового регулювання охоронної діяльності

2.1. Нормативно-правове регулювання функціонування охоронних служб державного підпорядкування

На сьогодні в Україні погано окреслені методи регулювання між суб'єктами права щодо захисту бізнесу щодо захисту від діяльності злочинних угруповань, від корумпованих владних структур. Якщо говорити лише про охоронну діяльність, то можна сказати що у цій сфері правове регулювання діяльності безпеки суб'єктів підприємництва все таки частково забезпечено. Такі поширені напрями безпеки як інформаційна, кадрова, економічна з точки зору права ще не врегульовані. У зв'язку з таким становищем, відсутній правовий статус суб'єктів та осіб, які працюють у сфері таких видів безпеки [15, с. 48].

Правове регулювання охоронної діяльності в Україні неодноразово ставали предметом дослідження у працях В.В. Галунька, І.В. Зозулі, В.І. Курила, П.В. Синицького, О.П. Угровецького, В.У. Хатуєва та інших. Та так як українське законодавство не стоїть на місці не тільки щодо охоронної діяльності а й загалом, то така діяльність вимагає певного контролю та аналізу беззупинно. Охорона таких важливих понять як життя, здоров'я та власність, інтересів держави або ж суспільства вимагають чіткого контролю правового регулювання діяльності у сфері здійснення охоронних послуг. Визначити дієві адміністративно-правові механізми можливо лише тоді, коли для цього є достатнє, обґрунтоване, зрозуміле і чітке наукове підґрунтя.

Охоронна діяльність регулюється певним переліком нормативно-правових актів, які встановлюють різноманітні вимоги до такої діяльності а залежності від того, який суб'єкт охоронної діяльності та від того, який об'єкт охоронної діяльності. Зазначимо перелік нормативно-правових актів, які стали підґрунтям для здійснення регулювання охоронної діяльності: Закони України «Про охоронну діяльність в Україні», «Про Національну поліцію», «Про Національну гвардію», постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження Ліцензійних

умов провадження охоронної діяльності», «Про заходи щодо вдосконалення охорони об'єктів державної та інших форм власності», «Про затвердження Порядку визначення переліку окремих особливо важливих об'єктів права державної власності, охорона яких здійснюється виключно державними підприємствами та організаціями», «Про затвердження Переліку особливо важливих об'єктів електроенергетики, які підлягають охороні відомчою воєнізованою охороною у взаємодії із спеціалізованими підрозділами інших центральних органів виконавчої влади «Про затвердження переліку ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності важливих державних об'єктів, що підлягають охороні Національною гвардією» тощо [16, с.27].

Велика кількість суб'єктів охоронної діяльності породжує за собою таку велику кількість нормативно-правових актів. Виділяють основними з таких суб'єктів охоронної діяльності саме поліцію охорони і приватні охоронні фірми. Ці два суб'єкти є безпосередніми учасниками на ринку охоронних послуг. Та є також виключення. Для прикладу, багато суб'єктів охоронних послуг забезпечують охорону окремих об'єктів в силу того, що такі функції закріплені законодавчо. Це публічні юридичні особи, їх структурні підрозділи (відомча воєнізована охорона, спеціалізоване охоронне підприємство, охоронні служби морської безпеки тощо) і правоохоронні органи (з'єднання, військові частини і підрозділи Збройних сил України, органи охорони державного кордону, Національна гвардія України) [17, с.104].

Відповідно до Закону України «Про національну поліцію», поліція охорони наділена такими повноваженнями як: здійснення охорони об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами; поліція охорони бере участь у здійсненні державної охорони на договірних засадах охорони фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності. На умовах договору національна поліція здійснює охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної власності, а також

технічні заходи охоронного призначення у випадках і порядку передбачених законом або іншими нормативно-правовими актами.

Поліція охорони займається охоронною діяльністю щодо об'єктів, що підлягають обов'язковій охороні підрозділами поліції охорони за договорами; щодо об'єктів підвищеної небезпеки підприємств, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, що підлягають обов'язковій охороні підрозділами поліції охорони; об'єкти державної та інших форм власності, охорона нерухомого майна яких здійснюється виключно органами поліції охорони на договірних засадах; об'єкти державної охорони, охорона яких здійснюється Національною поліцією у взаємодії з іншими органами влади та Управлінням державної охорони України (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Конституційний суд України, Верховний Суд); охорона фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності [17, с. 86].

Правовий статус Департаменту патрульної поліції визначає Положення про цей департамент, яке було затверджено Національною поліцією. Територіальні органи поліції охорони було утворено відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України №384 від 13.10.2015 року як юридичні особи публічного права. Територіальні органи поліції охорони є правонаступниками відповідних державних установ Державної служби охорони при Міністерстві Внутрішніх справ. Але звертаючи увагу на те, що до сьогодні не прийнято спеціального нормативно-правового акту щодо врегулювання діяльності самої поліції охорони чи її територіальних підрозділів, зберігає чинність Положення про Державну службу охорони при МВС України, яка нині ліквідована. Також залишається чинною Інструкція про організацію діяльності міліції охорони. Така невизначеність правової регламентації діяльності поліції охорони робить неможливим ефективний розвиток цієї служби. Найсуперечнішим же нормативно-правовим актом, що регулює охоронну діяльність і стосується безпосередньо поліції охорони, є постанова Кабінету Міністрів №937 від 11.11.2015 року «Питання забезпечення охорони об'єктів державної та інших форм власності [22, с. 8]. Цією постановою було визначено перелік об'єктів

державної та інших форм власності, охорона нерухомого майна (незалежно від цільового призначення) яких здійснюється виключно органами поліції охорони на «договірних засадах». Так визначені даною постановою підприємства були змушені укладати договори з надання охоронних послуг виключно з поліцією охорони. Нормативне закріплення обов'язку приватних суб'єктів господарювання на «договірних засадах» укладати договори на охорону з поліцією охорони перекреслює сам принцип договірних засад надання охоронних послуг. Поліція як структурна одиниця органу охорони викликає певні зауваження серед фахівців у цій сфері. Сьогодні поліція охорони являється монопольною в сфері надання охоронних послуг і, фактично є комерційною установою.

Про недоцільність змішування публічно-правового та приватно-правового впливу при тому, що переваги більш набуває приватно-правовий, неодноразового зверталася увага науковців, якщо за адміністративно-командної системи управління це могло б мати місце, то намагання зберегти становище, притаманне одержавленій адміністративно-командній економіці, змішування публічно-правового й приватноправового впливу, коли одне переважає інше, не може вважатись належним.

Одним з шляхів вирішення даної проблеми діяльності поліції охорони могло б стати її перетворення на окреме державне підприємство, на яке було б покладено обов'язок забезпечувати охорону особливо важливих об'єктів. Також є ще один спосіб – це виключення повноважень поліції у сфері здійснення охорони фізичної та об'єктів права приватної і комунальної власності на договірних засадах. Можна було б перепрофілювати поліцію охорони на охорону таких особливо важливих об'єктів як органи державної влади, важливі об'єкти енергетичної інфраструктури, важливі об'єкти транспортної інфраструктури, важливі об'єкти медичної інфраструктури, посольства тощо.

Іншим й найбільшим за кількістю суб'єктом охоронної діяльності є приватні охоронні структури. Законодавством визначено, що вони можуть діяти як юридичні особи, так і як фізичні особи-підприємці. Приватні охоронні структури можуть діяти на всій території України на підставі ліцензії за наявності

матеріально-технічної бази, необхідної для провадження такої діяльності та за умови виконання такими особами організаційних кадрових і технологічних вимог, передбачених Ліцензійними умовами провадження охоронної діяльності. Приватні охоронні структури надають послуги з охорони фізичних осіб, охорони майна фізичних та юридичних осіб.

Тим, хто працює в приватних охоронних структурах, на відміну від законодавчо закріплених особливостей правового статусу працівників поліції охорони, не надано права на вогнепальну зброю, на застосування заходів примусу. Також їм не надаються додаткові правові гарантії захисту професійної діяльності.

Приватні суб'єкти охоронної діяльності та правоохоронні органи можуть спільно організовувати взаємодію і надавати взаємодопомогу у діяльності, що спрямована на попередження, припинення і розкриття кримінальних правопорушень та забезпечення охорони громадського порядку. Така взаємодія може бути організована у формі проведення спільних нарад, консультацій, обміну інформацією з питань попередження та припинення правопорушень тощо. Однак відсутнє будь-яке нормативно-правове регулювання самої процедури такої взаємодії, що унеможлиблює реальне застосування таких форм взаємодії державних та недержавних суб'єктів охоронної діяльності [25, с. 80].

Що ж стосується публічних юридичних осіб та їх структурних підрозділів як суб'єктів охоронної діяльності, то вони можуть утворюватися у формі юридичної особи публічного права чи бути окремим структурним підрозділом цих юридичних осіб з обов'язковим включення їх до відання спеціальних суб'єктів управління [35, с.175]. Зокрема відомча воєнізована охорона Міненерговугілля – це спеціалізоване охоронне підприємство, що здійснює охорону особливо важливих об'єктів електроенергетичного, ядерно-промислового, вугільно-промислового, торфодобувного та нафтогазового комплексів, визначених законодавством, які належать до сфери управління Міненерговугілля та господарських товариств, щодо яких Міненерговугілля здійснює управління корпоративними правами держави. Служба морської безпеки

створюється у встановленому законом порядку адміністрацією морських портів України власниками морських терміналів та портовими операторами, відомча воєнізована охорона на залізничному транспорті є системою спеціалізованих воєнізованих організацій, що здійснюють охорону вантажів на шляху прямування, об'єктів на підприємствах в установах та організаціях, що входять до сфери управління Укрзалізниці, а також забезпечують проведення заходів, спрямованих на запобігання та гасіння пожеж на них, відомча воєнізована охорона підприємств, що належать до сфери управління Державного космічного агентства України, тощо [41].

Всі ці суб'єкти діють у тісній співпраці з правоохоронними органами. Наприклад, у разі виникнення надзвичайних ситуацій на об'єктах підвищеної небезпеки відомчою воєнізованою охороною та органами (підрозділами) взаємодії згідно з планами охорони вказаних об'єктів і взаємодії, що розробляються і затверджуються керівниками підприємств, об'єкти яких охороняються, разом з керівниками відомчої воєнізованої охорони та відповідних органів, підрозділів, взаємодії, а в разі проведення антитерористичних операцій, згідно з планами їх проведення, що розробляються і затверджуються в порядку, передбаченому законодавством про боротьбу з тероризмом [41].

Як показує нам практика роботи зазначених суб'єктів охоронної діяльності, працівники відомчої охорони мають високий рівень підготовки та технічного оснащення для виконання своїх обов'язків, приймають участь у періодичних навчаннях та тренуваннях з антитерористичного захисту із залученням всіх регіональних підрозділів, що здійснюють заходи боротьби з тероризмом. Таким чином, послуги охорони надаються публічними юридичними особами та їх структурними для охорони окремих об'єктів, які відповідно до законодавства мають охоронятися саме такими учасниками ринку охоронних послуг.

Національна гвардія та інші спеціально уповноважені на те органи (з'єднання, військові частини і підрозділи Збройних Сил України, органи охорони державного кордону) здійснюють охорону окремих об'єктів особливого значення безоплатно в силу виконання своїх повноважень [6]. Відповідно до Закону

України «Про Національну гвардію України» та низки підзаконних актів, Національна гвардія України здійснює охорону ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів та інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів, спеціальних вантажів дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні, центральних баз матеріально-технічного забезпечення МВС України тощо. На відміну від поліції охорони з'єднання, військові частини і підрозділи Збройних Сил України, органи охорони державного кордону, Національна гвардія України здійснюють охорону окремих об'єктів особливого значення безоплатно в силу виконання повноважень, визначених законодавством.

Ринок охоронних послуг розвивається й надалі по більшій мірі в сторону приватного сектору, але це не повинно перетворити державу на стороннього спостерігача цих функцій. Обов'язок держави та її органів – забезпечити дотримання прав і свобод людини. Тому держава є фактично відповідальною за контроль над приватними охоронними структурами. Така функція держави вимагає запровадження чітких механізмів контролю в сфері охоронних послуг, розроблення стандартів надання таких послуг та оцінки їхньої ефективності.

2.2. Правові засади ліцензування охоронної діяльності недержавних служб безпеки

Недержавна охоронна діяльність, що буде здійснюватися суб'єктами господарювання недержавної форми власності, зможе здійснювати таку діяльність за наявності дозволу, отриманого у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, у формі діяльності самостійних відокремлених або структурних підрозділів охорони чи призначених відповідальних осіб для здійснення заходів охорони та безпеки щодо належного їм майна та їх службових осіб, без права виконувати функції, не пов'язані із забезпеченням майнової безпеки свого суб'єкта господарювання та особистої безпеки його засновників та службових осіб.

Недержавна охоронна діяльність, у сфері:

1. охорони майна фізичних і юридичних осіб;
2. транспортування майна фізичних і юридичних осіб;
3. забезпечення особистої безпеки фізичних осіб;
4. проектування, монтажу, ремонту та експлуатаційному обслуговуванню засобів тривожної сигналізації, технічних систем централізованої охорони або спостереження, гласного аудіоконтролю, відео- та телеспостереження з метою забезпечення заходів особистої та майнової безпеки, вимагає отримання ліцензії.

Для отримання ліцензії на здійснення саме такої недержавної охоронної діяльності є обов'язкове дотримання таких умов, як:

1. наявність у статутних документах суб'єктів господарювання посилання на здійснення зазначеної охоронної діяльності;
2. наявність юридичної освіти, або стажу роботи не менш як три роки на посадах начальницького, керівного або оперативного складу органів внутрішніх справ та Служби безпеки України, на посадах командного складу Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань, чи стажу роботи не менш як п'ять років на будь-якій з посад.

Крім цього до керівників, охоронників і охоронців охорони суб'єктів охоронної діяльності висовуються наступні вимоги:

- 1) до персоналу суб'єктів охоронної діяльності відносяться працівники суб'єктів охоронної діяльності, які матимуть відповідну фахову підготовку, яка, в свою чергу, повинна буде засвідчуватися документами встановленого зразка (тобто, до охоронної діяльності будуть залучатися суб'єкти, що безпосередньо і на професійній основі виконували функції з організації або здійснення заходів охорони та безпеки);
- 2) до персоналу охорони суб'єктів охоронної діяльності, у тому числі суб'єктів підприємництва, відносяться керівники охорони суб'єктів охоронної діяльності (їх заступники, на яких в установленому порядку покладені обов'язки по організації або здійсненню заходів охорони та безпеки);

3) до охоронників – працівники охорони суб'єктів охоронної діяльності, які за функціональними обов'язками безпосередньо виконують функції з охорони майна;

3) охоронці – працівники охорони суб'єктів охоронної діяльності, які за функціональними обов'язками безпосередньо виконують функції із забезпечення особистої безпеки фізичних осіб;

4) керівники суб'єкти охоронної діяльності недержавної форми власності, а також персонал охорони не повинні поєднувати охоронну діяльність з державною службою або виборною оплачуваною посадою в громадських організаціях [34, с.180].

Персоналу охорони суб'єктів охоронної діяльності та громадянину-підприємцю, який отримає ліцензію на надання охоронних послуг, відповідним суб'єктом охоронної діяльності, відповідним територіальним підрозділом органу ліцензування видається документ встановленого зразка, що посвідчуватиме особу.

Для персоналу охорони встановлюються єдині кваліфікаційні вимоги, щодо здійснення охоронної діяльності, які встановлюються законопроектами, іншими законами та прийнятими на їх підставі нормативно-правовими актами, що визначають правову основу діяльності суб'єктів охоронної діяльності.

Вимоги щодо професійної підготовки персоналу охорони суб'єктів охоронної діяльності, у тому числі обов'язкова наявність свідоцтва про проходження відповідної підготовки для роботи охоронником або охоронцем, поширюються також на персонал охорони суб'єктів підприємницької діяльності, що надають охоронні послуги на підставі отриманих ліцензій за укладеними цивільно-правовими угодами [34, с.192].

Характерною особливістю законопроектів, є питання щодо професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу охорони, які будуть делеговані, відповідно до законодавства — закладам освіти Міністерства внутрішніх справ України, іншим закладам освіти, заснованих на державній та інших формах власності, але за наявності в останніх професорсько-викладацького складу, який зможе здійснювати таку підготовку, перепідготовку та підвищення

кваліфікації. На нашу думку, заплановані просвітньо-організаційні заходи, хоча й на перших порах, але будуть перешкоджати певному колу осіб займатися недержавною охоронною діяльністю.

Суб'єкти охоронної діяльності під час та у місцях здійснення заходів охорони та безпеки, у тому числі за угодами, для виконання покладених на них обов'язків, можуть вимагати від громадян припинення протиправних дій, що:

- а) порушують права власників майна;
- б) порушують оголошені в установленому порядку режими роботи об'єктів охорони;
- в) створюють загрозу особистій безпеці працівникам об'єкта охорони, іншим громадянам та персоналу охорони;
- г) перешкоджають здійсненню повноважень персоналу охорони;

Також вони можуть:

1) перевіряти у громадян документи, необхідні для з'ясування питання про додержання правил, нагляд і контроль за виконанням яких в установленому порядку покладений на суб'єкта охоронної діяльності;

2) перевіряти відповідність матеріальних цінностей, які вивозяться за межі території об'єкта або ввозяться на територію об'єкта, що охороняється, транспортним документам і здійснювати огляд транспортних засобів, які ці цінності перевозять;

3) проводити відкрито кіно-, відео-, фотозйомку і звукозапис подій як допоміжний засіб запобігання протиправним діям та розкриття правопорушень.

4) затримувати і негайно передавати до органів внутрішніх справ особу, підозрювану у вчиненні злочину в місцях здійснення охороною заходів охорони та безпеки лише при наявності однієї з таких підстав:

- а) коли цю особу застали при вчиненні злочину або безпосередньо після його вчинення;
- б) коли очевидці, в тому числі й потерпілі, прямо вкажуть на дану особу, що саме вона вчинила злочин;

в) коли на підозрюваному або на його одязі або при ньому буде виявлено явні сліди злочину;

г) коли будь-яка особа, виявить непокору законним вимогам персоналу охорони щодо припинення порушень умов діяльності суб'єкта господарювання, нагляд і контроль за додержанням яких в установленому порядку покладений на суб'єкта охоронної діяльності;

5) одержувати на письмовий запит у встановленому порядку від організацій, установ і підприємств відомості, необхідні для здійснення заходів з охорони та безпеки [37, с. 25].

Крім цього, для здійснення недержавної охоронної діяльності, персонал охорони суб'єктів охоронної діяльності можуть надавати наступні послуги з:

1) охорони майна фізичних і юридичних осіб, у тому числі у разі його транспортування;

2) забезпечення особистої безпеки фізичних осіб;

3) проектування, монтажу, ремонту та експлуатаційному обслуговування засобів тривожної сигналізації, технічних систем централізованої охорони або спостереження, гласного аудіоконтролю, відео- та телеспостереження з метою забезпечення заходів особистої та майнової безпеки;

4) надання консультацій з питань правомірного захисту від протиправних посягань, створення систем майнової та особистої безпеки суб'єктів господарювання та фізичних осіб [37, с. 27].

Поряд з цим, для організації та під час здійснення недержавної охоронної діяльності забороняється:

1) придбавати та використовувати для виконання функцій з організації та здійснення заходів охорони нерухомого та рухомого майна, забезпечення особистої безпеки фізичних осіб майна, що згідно з законодавством може використовуватися лише військовими формуваннями та правоохоронними органами держави;

2) залучати до безпосереднього виконання функцій з організації та здійснення заходів охорони майна, забезпечення особистої безпеки фізичних осіб

громадян, освіта, кваліфікація та тривалість спеціального стажу роботи яких не відповідають умовам, що були вже зазначені нами вище;

3) здійснювати за цивільно-правовими договорами заходи по охороні майна без наявності відповідних документів, які підтверджують повноваження замовника охоронних послуг щодо розпорядження цим майном, законність перевезення належного йому вантажу тощо, та заходів по забезпеченню особистої безпеки, без підтвердження повноважень замовника представляти законні інтереси фізичної особи, на користь якої запропоновано укласти угоду;

4) надавати охоронні послуги, виконувати роботи з монтажу, ремонту і профілактичного обслуговування засобів тривожної сигналізації, систем гласного аудіоконтролю, відео- та телеспостереження з метою забезпечення заходів особистої та майнової безпеки на об'єктах, які підлягають охороні виключно суб'єктами державної охоронної діяльності;

5) протидіяти представникам правоохоронних органів під час виконання покладених на них завдань по забезпеченню правопорядку та громадської безпеки, а також іншим посадовим особам і громадянам, які виконують службові обов'язки в межах своїх повноважень, визначених законодавством;

6) розголошувати відомості про вжиття конкретних заходів для організації та здійснення заходів охорони майна, забезпечення особистої безпеки фізичних осіб, конфіденційну інформацію про господарську діяльність, оголошену такою в установленому порядку, а також відомості про приватне життя особи, щодо якої здійснюються заходи безпеки, що стали відомі у зв'язку з виконанням охоронних функцій;

7) передавати дозвіл або ліцензію на здійснення недержавної охоронної діяльності для використання іншими юридичними особами і громадянами.

Ще однією із перешкод в здійсненні своїх прав суб'єктами недержавної охоронної діяльності, є окремі забороняючі положення законів.

Так, під час здійснення недержавної охоронної діяльності персоналу охорони суб'єктів господарювання заборонятиметься:

- 1) удаватися до неправомірних дій, що посягають на права і свободи громадян, ставлять під загрозу їх життя, здоров'я, честь, гідність та майно;
- 2) видавати себе за представників правоохоронних органів;
- 3) використовувати не сертифіковані в установленому порядку спеціально призначені технічні засоби охоронного призначення, засоби радіозв'язку без наявності дозволів на їх використання на наданих радіочастотах, а також інші технічні засоби, що завдають шкоди життю та здоров'ю громадян, довкіллю.

Проте все ж, не зважаючи на ряд заборон, приватні охоронні служби можуть започаткувати свій фірмовий — спеціальний одяг, який фактично в деякій мірі буде відрізнятися від форменого, наприклад по кольору, знаками розрізнення. Саме бажання отримати спеціальний дозвіл на технічні засоби охоронного призначення, у практичній площині може перетворитися в безкінечні переписки з відповідними державними органами.

Недержавна охоронна діяльність суб'єктів господарювання недержавної форми власності, у тому числі таких, що не матимуть у статутному фонді визначальної частки держави в особі Фонду державного майна, може здійснюватися: за наявності дозволу, отриманого у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, у формі діяльності самостійних відокремлених або структурних підрозділів охорони чи призначених відповідальних осіб для здійснення заходів охорони та безпеки щодо належного їм майна та їх службових осіб, без права виконувати функції, не пов'язані із забезпеченням майнової безпеки свого суб'єкта господарювання та особистої безпеки його засновників або службових осіб; за наявності ліцензії, отриманої у порядку, встановленому уповноваженим органом державної влади у сфері ліцензування недержавної охоронної діяльності, у формі надання громадянам або юридичним особам послуг з охорони та безпеки на підставі цивільно-правових договорів.

Законами та нормативно-правовими актами встановлюються спеціальні умови здійснення заходів охорони та безпеки за цивільно-правовими договорами. Їх дотримання гарантує неучасть суб'єктів охоронної діяльності у незаконних діях, а також визначає юридичний обов'язок негайного припинення таких угод у

разі виявлення їх змісту як таких, що суперечать чинному законодавству та спроможних негативно вплинути на ділову репутацію суб'єкта охоронної діяльності.

Разом з тим, порядок використання в охоронній діяльності спеціальних засобів та вогнепальної зброї досі залишається нерегламентованим (крім вимог відповідних статей Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративну відповідальність про необхідну оборону та крайню необхідність). Ці положення отримали своє продовження у законопроекті при окресленні прав по застосуванню персоналом охорони заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї та використання службових собак, але тільки суб'єктами державної служби охорони, які під час та в місцях безпосереднього здійснення заходів охорони та забезпечення безпеки матимуть право застосовувати до правопорушників заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та службових собак, а персонал воєнізованої охорони та підрозділів воєнізованої охорони, Державної служби охорони, крім того, вогнепальну зброю, у тому числі нарізну автоматичну та напівавтоматичну, у випадках і в порядку, що передбачається Законом України «Про охоронну діяльність» та іншими актами законодавства.

Наразі передбачено повноваження Кабінету Міністрів України і визначено перелік об'єктів державної форми власності, що повинні охоронятися тільки державними охоронними організаціями, в особі підрозділів відомчої охорони, у тому числі воєнізованої охорони центральних органів виконавчої влади, тобто виключно державними організаціями — суб'єктами охоронної діяльності за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України; категорично забороняючи таким чином їх охорону суб'єктами недержавної охоронної діяльності. В той же час суб'єктам Державної служби охорони окремими законодавчими актами України визначені повноваження підрозділів відомчої воєнізованої охорони певних міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Їм дозволено мати спеціальні засоби та вогнепальну зброю, що суттєво різняться з засобами рекомендованими для суб'єктів недержавної охоронної діяльності [44, с. 50].

Так, під час реалізації своїх повноважень суб'єкти охоронної діяльності мають право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби, вогнепальну зброю та використання службових собак дозволяється тільки після попередження про намір їх застосування. Заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальна зброя можна застосовувати без попередження лише у разі безпосередньої загрози життю або здоров'ю громадян чи персоналу охорони або раптового нападу із застосуванням зброї чи транспортних засобів. Вид спеціального засобу чи зброї, час початку та інтенсивності їх застосування має визначатися з урахуванням ситуації, що може складатись, характеру правопорушення і особи правопорушника.

Забороняється застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби, вогнепальну зброю та використовувати службових собак проти жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків вчинення ними групового нападу, що загрожує життю і здоров'ю громадян, персоналу охорони, або збройного нападу чи збройного опору.

У тих випадках коли уникнути застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї та використання службових собак буде неможливим, їх застосування не повинно перевищувати меж необхідної оборони і має обмежуватися заподіянням мінімальної шкоди здоров'ю правопорушників та інших громадян. У разі заподіяння такої шкоди персонал охорони повинен буде забезпечити надання необхідної допомоги потерпілим в найкоротший строк.

У разі застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї та використання службових собак працівник охорони в письмовій формі повинен буде доповісти своєму безпосередньому керівнику, який в свою чергу повинен повідомити про це орган внутрішніх справ, орган управління, власника [57, с.42].

Якщо такі дії призведуть до поранення або смерті особи, що можуть статися внаслідок застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та використанні службових собак, а також при випадках застосування вогнепальної

зброї працівник, охорони зобов'язаний буде негайно і письмово доповісти своєму безпосередньому начальнику для сповіщення прокуророві [57, с. 97].

При перевищенні меж необхідної оборони, вчинених внаслідок застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї та використання службових собак, винна особа (особи) будуть нести кримінальну відповідальність, передбачену Кримінальним кодексом України (статті 124, 118) відповідно за умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень або смерті у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця [37, с.48].

Персонал охорони під час та в місцях безпосереднього здійснення заходів охорони та безпеки з метою самозахисту, захисту об'єктів, життя та здоров'я фізичних осіб від протиправних посягань, затримання правопорушників і припинення правопорушень, подолання протидії їх законним вимогам матиме право застосовувати заходи фізичного впливу, в тому числі прийоми рукопашного бою.

Персонал охорони під час та в місцях безпосереднього здійснення заходів охорони та безпеки матиме право застосовувати спеціальні засоби — гумові кийки, газові пістолети і револьвери та патрони до них, заряджених речовинами сльозоточивої або дратівної дії, пневматичну зброю, в разі:

- 1) захисту громадян і самозахисту від нападу та інших дій, що створюють загрозу їхньому життю або здоров'ю;
- 2) відбиття нападу на будівлі, приміщення, споруди і транспортні засоби, що охороняються.

Поряд з зазначеним крім спеціальних засобів — гумових кийків, газових пістолетів і револьверів та патронів до них, заряджених речовинами сльозоточивої або дратівної дії, пневматичної зброї, персонал воєнізованої охорони та Державної служби охорони матиме право застосовувати наручники, засоби зв'язування, пристрої для примусової зупинки транспорту та електрошокові пристрої, в разі:

1) затримання і доставляння до службового приміщення органу внутрішніх справ, іншого правоохоронного органу, воєнізованої охорони чи Державної служби охорони осіб, які вчинили правопорушення проти майна або фізичних осіб, що охороняються:

2) вчинення інших правопорушень, що загрожуватимуть (створюватимуть загрозу) громадській безпеці, життю та здоров'ю громадян, якщо ці особи чинитимуть опір законним діям персоналу охорони або дадуть підстави вважати, що вони можуть зникнути з місця скоєння правопорушення чи заподіяти шкоду оточуючим або собі;

3) примусової зупинки транспортного засобу, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю громадян або персоналу охорони чи порушує встановлений режим на об'єкті, що охороняється, або спеціальної зони його охорони (безпеки).

Відносно ж переліку спеціальних засобів, які можуть застосовуватися персоналом охорони під час здійснення охорони майна і правила їх застосування встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Рівень підготовки персоналу охорони з питань застосування спеціальних засобів і перевірка рівня такої підготовки покладено на Міністерство внутрішніх справ України.

Персонал охорони під час та у місцях виконання заходів з охорони майна матиме право використовувати службових собак, що пройшли відповідне дресирування, лише для виявлення:

- 1) проникнень (спроб проникнень) на об'єкти, що охороняються;
- 2) осіб, які незаконно перебуватимуть на об'єктах, що охороняються, у тому числі в час і в місцях, несанкціонованих їх власником (володільцем, користувачем);
- 3) вибухових пристроїв, вогнепальної зброї та бойових припасів до неї.

Персонал воєнізованої охорони та воєнізованої охорони Державної служби охорони під час та в місцях безпосереднього здійснення заходів охорони матиме право, як крайній захід, застосовувати вогнепальну зброю у разі:

- 1) відбиття нападу на об'єкти, що охороняються (приміщення підприємств, установ і організацій, житлові приміщення громадян і місця зберігання їх майна, транспортні засоби, в тому числі під час транспортування вантажів);
- 2) захисту громадян від нападу, що загрожує їхньому життю та здоров'ю;
- 3) відбиття нападу на працівників охорони, якщо їх життя або здоров'ю загрожуватиме небезпека;
- 4) затримання осіб, які чинять збройний опір, а також озброєних осіб, які погрожують застосуванням зброї, вибухових та інших пристроїв, якщо це загрожує життю і здоров'ю громадян або працівників охорони [63, с.42].

Персонал охорони матиме право використовувати зброю для подання сигналу тривоги або виклику допомоги, знешкодження тварини, якщо буде загроза життю і здоров'ю громадян або персоналу охорони.

Персоналу охорони забороняється застосовувати і використовувати вогнепальну зброю в місцях значного скупчення людей, якщо це зможе призвести до заподіяння шкоди життю і здоров'ю сторонніх осіб. Рівень підготовки персоналу охорони з питань застосування вогнепальної зброї перевірятиметься в порядку, встановленому Міністерством внутрішніх справ України.

На озброєного працівника охорони під час та в місцях безпосереднього виконання службових обов'язків поширюватимуться гарантії особистої безпеки, встановлені для працівників поліції. Працівник поліції має право дістати вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в ситуації, яка є на даний момент, можуть виникнути підстави для її застосування. При затриманні злочинців чи правопорушників або осіб, яких працівник поліції запідозрив у скоєнні злочинів чи правопорушень, а також при перевірці документів у підозрілих осіб працівник поліції може привести у готовність вогнепальну зброю, що є попередженням про можливість її застосування. Спроба особи, яка затримується поліцейським з вогнепальною зброєю в руках, наблизитись до нього, скоротивши при цьому визначену відстань, чи доторкнутися до зброї, дає право працівникові поліції застосувати вогнепальну зброю.

Дозволи щодо обігу службово-штатної і цивільної зброї за обсягом повноважень та метою її використання поділяються на такі види:

- 1) для придбання спеціальних засобів, зброї та боєприпасів, які використовуються підприємствами з особливими Статутними завданнями;
- 2) для придбання цивільної зброї громадянами України;
- 3) для придбання цивільної зброї іноземними громадянами;
- 4) для носіння, використання і перевезення спеціальних засобів і зброї співробітниками підприємств з особливими Статутними завданнями, в тому числі для спортивних товариств і організацій;
- 5) для зберігання, носіння і перевезення цивільної зброї громадянами України;
- 6) для транспортування зброї та боєприпасів до неї по території України підприємствами з особливими Статутними завданнями;
- 7) для транзиту зброї по території України;
- 8) для ввезення на територію України і вивозу з України цивільної зброї громадянами України;
- 9) для ввезення на територію України і вивозу з України службово-штатної і цивільної зброї та боєприпасів до неї підприємствами з особливими Статутними завданнями;
- 10) для проведення виставок спеціальних засобів, зброї та боєприпасів до неї;

Наразі до Військової зброї, відносяться усі види зброї, що перебувають на озброєнні Збройних Сил України та інших військових формувань, правоохоронних органів, що призначені для вирішення бойових та оперативно-службових завдань з метою забезпечення виконання покладених на них функцій. Питання розробки, виготовлення та придбання військової зброї здійснюється за заявками державних військових формувань, згідно чинного законодавства України. Обіг військової зброї регулюється чинним законодавством України та нормативними актами Кабінету Міністрів України.

Дія Закону України «Про зброю» не розповсюджується на обіг військової зброї та боєприпасів до неї. До службово-штатної зброї відноситься зброя, що надається у користування особовому складові охорони, працівникам та посадовим особам державних органів, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, що мають особливі статутні завдання чи здійснюють діяльність, пов'язану з обігом зброї, тільки за наявності особистого дозволу на зброю виключно для виконання службових повноважень, а також обов'язків відповідно до статутних завдань підприємств, установ і організацій.

Також можна виокремити наступні види службово-штатної зброї:

1) зброя для озброєння особового складу охорони, посадових осіб, своїх працівників, тільки за наявності особистого дозволу виключно для виконання службових повноважень організаціями, підприємствами і установами що виконують особливі статутні завдання на підставі ліцензії Кабінету Міністрів України та є об'єктами дозвільної системи:

а) довгоствольна вогнепальна гладкоствольна зброя калібром від 410 до 12, у тому числі без прикладу, з рухомим ців'єм та пістолетною рукояткою. Загальна довжина цієї зброї не повинна бути менш як 800 мм., а довжина ствола з патронником менш як 500 мм., з балістичними характеристиками відповідно вимогам до характеристик мисливської зброї;

б) вогнепальна довгоствольна мисливська нарізна кал. до 9,3 мм. і нарізна короткоствольна калібром до 9,3 мм включно, і дульною енергією до 300 Дж;

в) газова калібром до 11,45 мм включно;

г) не смертельної (травмуючої) дії, у тому числі короткоствольна, вітчизняного виробництва, боєприпаси до якої споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії з граничними параметрами ураження до 0,5 Дж. на 1 мм² площі поперечного січення кулі, калібром до 12 мм;

2) для оснащення табельного положення спортивних товариств та організацій, статути яких передбачають розвиток стрілецьких видів спорту:

а) вогнепальна, холодна та холодна-метальна зброя за типами, кількістю та технічними характеристиками, що визначаються Міжнародним Олімпійським Комітетом та Національною Федерацією з стрілецьких видів спорту;

б) сигнальна зброя для використання під час спортивних змагань;

3) зброя для оснащення мисливсько-промислових бригад, мисливських підприємств та організацій:

а) вогнепальна гладкоствольна калібром від 410 до 12, комбінована, нарізна, калібром до 9,3 мм включно;

б) холодна.

До цивільної зброї відноситься зброя, призначена для використання громадянами з метою самооборони, полювання і заняття спортом. Цивільна зброя поділяється на:

1) мисливську, яка використовується для полювання та занять мисливським спортом:

а) нарізну калібром до 9,3 мм включно;

б) гладкоствольну калібром від 410 до 4 в тому числі зі стволами з нарізкою типа «Сюпра» і «Парадокс»;

в) комбіновану (з нарізними та гладкоствольними стволами);

2) зброю для заняття спортом, без права полювання:

а) пневматичну калібром до 4,5 мм, дульною енергією до 7,5 Дж включно і швидкістю польоту кулі менш як 200 м/с, в тому числі короткоствольна;

б) вогнепальну нарізну довгоствольну калібром до 5,6 мм (22 LR) включно;

в) холодну;

г) холодну-метальну з натягом тятиви менш як 20 кг;

3) зброю, придбану громадянами з метою захисту життя, здоров'я і житла, без права полювання:

а) гладкоствольну довгоствольну калібром від 410 до 12, у тому числі без прикладу, з рухомим ців'єм та пістолетною рукояткою. Загальна довжина цієї зброї не повинна бути менш як 800 мм., а довжина ствола з патронником менш

як 500 мм, з балістичними характеристиками, відповідно вимогам до характеристик мисливської зброї;

б) нарізну мисливську довгоствольну калібром від 4,5 мм до 8 мм;

в) газову калібром до 11,45 мм включно, механічні розпилювачі і аерозольні пристрої, споряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії за погодженням з Держстандартом України;

г) несмертельної (травмуючої) дії, у тому числі короткоствольну, вітчизняного виробництва, боєприпаси до якої споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії з граничними параметрами ураження до 0,5 Дж. на 1 мм² площі поперечного січення кулі, калібром до 12 мм;

д) електрошокові пристрої [12].

2.3 Правові механізми організації охоронної діяльності підприємницьких структур

Як вже зазначалося у першому розділі, охоронна діяльність поділяється на три основних види:

- 1) охорона майна громадян;
- 2) охорона майна юридичних осіб;
- 3) охорона фізичних осіб.

Природне бажання майже кожного власника запобігти небезпекам щодо належного йому майна та забезпечення його прав і законних інтересів, зокрема від протиправних посягань з боку третіх осіб, не завжди може бути реалізоване власними діями. Тому виникає необхідність убезпечити себе від шкідливих наслідків цих дій або звести їх до мінімуму за допомогою дій інших осіб, тобто суб'єктів господарювання, які надають послуги з охорони власності та громадян.

Охорона майна – діяльність з організації та практичного здійснення заходів охорони, спрямованих на забезпечення недоторканності, цілісності визначених власником і належних йому будівель, споруд, територій, акваторій, транспортних засобів, валютних цінностей, цінних паперів та іншого рухомого і нерухомого

майна, з метою запобігання та/або недопущення чи припинення протиправних дій щодо нього, для збереження його фізичного стану, припинення несанкціонованого власником доступу до нього та забезпечення здійснення власником цього майна всіх належних йому повноважень стосовно нього; охорона фізичної особи – діяльність з організації та практичного здійснення заходів охорони, спрямованих на забезпечення особистої безпеки, життя та здоров'я індивідуально визначеної фізичної особи (групи осіб) шляхом запобігання або недопущення негативного безпосереднього впливу факторів (діяльності або бездіяльності) протиправного характеру. Майно може належати як фізичній особі, так і юридичній. І на сьогодні, згідно соціальним опитуванням, майже кожне 7 житло знаходиться під охороною, а юридичні особи з самого початку своєї діяльності довіряють все своє майно та безпеку працівникам охоронних служб [63, с. 36].

Конституцією України проголошено програмний курс на побудову правової держави, оголосивши права людини та її свободи найвищою соціальною цінністю. Так Основний закон нашої держави у ст. 3 встановив, що утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. У системі прав та свобод особливе місце посідає право осіб на недоторканність приватного життя. Саме тому, коли побільшала кількість випадків незаконного втручання в сферу приватного життя, особливо тих, що характеризуються використанням технічних засобів для незаконного збирання відомостей про особисте життя фізичних осіб, їх наступного зберігання, використання та поширення, діяльність охоронних служб стала ще більш затребуваною. Проте й досі існують суперечності щодо охорони та захисту приватного життя.

Якщо ще нещодавно для України таке поняття як «охорона фізичної особи» не було особливо поширеним (це стосувалось лише високопосадовців та зірок естради), то на сьогодні такою послугою користуються все більше і більше людей.

Дуже важливо розуміти, що така робота є однією з найвідповідальніших, адже охоронець, у даному випадку, відповідає за життя і здоров'я людини, а це є найціннішим. Сьогодні особиста охорона набуває два поняття – це може бути як

один охоронець (так званий тілоохоронець), так і співробітник групи з охорони фізичної особи. Завдання від зміни понять не міняють, адже ті і ті захищають особу від протиправних посягань. Головне, що забезпечує охорона в даному випадку – це особиста недоторканість і безпека клієнта. Нажаль, але відомо чимало прикладів, коли людина залишилась живою тільки завдяки вправності свого тілоохоронця, навіть якщо йде мова про втрату життя мужнього співробітника охоронної служби.

Якщо йдеться про командну роботу, то це має бути згуртований цілісний механізм, що думає і діє єдино. Кожен учасник повинен вміти мислити критично, бути вправним і непохитним у своїх діях та думках, мати досвід, професійну підготовку.

Особиста охорона виконує ряд певних завдань, з яких є:

- перевірка захищеності місць перебування і маршрутів;
- спостереження за обстановкою навколо місць маршрутів;
- перевірка безпеки місць перебування клієнта;
- обмеження доступу до клієнта;
- перевірка осіб, які мають доступ до клієнта;
- виявлення і блокування потенційно небезпечних місць;
- супровід.

Всі ці послуги суб'єкт охоронної діяльності може надавати на умовах контракту, де прописуються всі деталі, вимоги і потреби від клієнта. Зрозуміло, що такою діяльністю може займатися суб'єкт, який отримав ліцензію і має всі законні підстави на зайняття такою діяльністю.

Охоронна діяльність в Україні потребує вдосконалення правового регулювання. Як вже зазначалося, у чинному законодавстві міститься цілий ряд протиріч і неузгодженостей, які стосуються компетенції, підстав, умов і порядку застосування фізичної сили, спеціальних, технічних засобів та вогнепальної зброї, а також здійснення контролю за суб'єктами охоронної діяльності. Нормативно-правова неврегульованість дає можливість розвитку недобросовісної конкуренції. Прийнятий Закон України «Про охоронну діяльність» мав на меті подолати

правову прогалину в сфері її законодавчого регулювання і закріпити правові форми господарювання на засадах конкурентоспроможності цієї сфери. Прийняття цього закону було обумовлено необхідністю законодавчого забезпечення охоронної діяльності на підставі положень Конституції України, у тому числі щодо рівноправного розвитку всіх форм власності та захисту конкуренції на ринку надання охоронних послуг. Цей Закон мав закласти ядро правової основи охоронного законодавства і бути основним законом щодо всіх інших законів, які регулюють окремі види охоронної діяльності. Розробка й ухвалення Закону України «Про охоронну діяльність» мала сприяти визначенню поняття «охоронної діяльності», її правових засад, цілей, завдань, принципів, видів, а також кола суб'єктів, які її здійснюють, їх повноважень. Також передбачалася значна робота із приведення у відповідність до його положень галузевих законів, що регулюють окремі види охоронної діяльності, закріпити в них специфіку кожного виду охорони та підготувати низку нових законів. Необхідно було б внести зміни до Положення «про Департамент Державної служби охорони при МВС України». Це стосується саме тієї її частини, яка надає відомчій охоронній право здійснювати на договірній основі охорону об'єктів іншої, поряд з державною, форм власності. На жаль, і до сьогодні чіткі критерії для віднесення об'єктів інших форм власності до об'єктів захисту з боку державної служби охорони відсутні. Це створює об'єктивні передумови для появи на ринку охоронних послуг ще одного суб'єкта в особі відповідних державних органів із усіма негативними наслідками. Разом з тим, метою її господарської діяльності з надання охоронних послуг і є отримання прибутку.

Важливо також зазначити, що 7 листопада 2017 року відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» розпочала свою діяльність поліція охорони. Можна сказати, що це значне досягнення, адже до прийняття Закону України «Про національну поліцію», поняття, пов'язаного з міліцією і охороною одночасно було відсутнє. Тому, відповідно до Закону «Про міліцію», що на сьогодні втратив чинність, співробітники державних служб охорони жодного відношення до міліції мати не могли. По-друге, був відсутній будь-який

документ, що регламентував включення структурного підрозділу міліції — «міліцію охорони» — до складу заснованої МВС комерційної організації, яка займалася охоронною діяльністю. На порушення на той момент чинного законодавства, така організація була віднесена до державних установ, що здійснюють некомерційну господарську діяльність. Разом з тим, метою її господарської діяльності з надання охоронних послуг було отримання прибутку.

Постановою Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 р. № 834 «Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ» були створені Департамент поліції охорони як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції та територіальні органи поліції охорони.

Утворені органи поліції охорони є правонаступниками Департаменту Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ та відповідних державних установ Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ, підлягали ліквідації в установленому законодавством порядку.

Поліція охорони є територіальним органом Національної поліції України, яка відповідно до покладених на неї завдань здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності на договірних засадах.

Департамент є головним органом у системі поліції охорони, який координує здійснювані нею заходи з охорони об'єктів усіх форм власності майна, фізичних осіб (забезпечення їх особистої безпеки), організовує та здійснює контроль за діяльністю підрозділів поліції охорони, надає їм організаційно-методичну і практичну допомогу та здійснює інформаційно-аналітичне забезпечення керівництва Національної поліції і органів державної влади про стан вирішення питань, що належать до його компетенції.

Відповідно до чинного законодавства, поліція охорони має наступні завдання:

- Реалізація державної політики і здійснення практичних заходів щодо:

- 1) визначення основних напрямів роботи підрозділів поліції охорони, надання їм організаційно-методичної та практичної допомоги;
- 2) розроблення та здійснення заходів, спрямованих на удосконалення охорони об'єктів усіх форм власності майна та фізичних осіб;
- 3) керівництво підрозділами поліції охорони, надання їм практичної допомоги в організації службової діяльності;
- 4) забезпечення додержання законності в діяльності працівників поліції охорони;
- 5) організація роботи з кадрами, виховна робота, забезпечення професійної підготовки та психологічного супроводу особового складу, вирішення організаційно-штатних питань;
- 6) ужиття відповідно до законодавства заходів щодо забезпечення правового та соціального захисту працівників поліції охорони, розроблення пропозицій з цих питань і внесення їх на розгляд до відповідних органів;
- 7) постійне здійснення організаційних заходів, направлених на зміцнення та розвиток матеріально-технічної бази поліції охорони;
- 8) забезпечення проведення єдиної технічної політики поліції охорони з розроблення, проектування та виробництва технічних засобів охоронного призначення;
- 9) організація співробітництва поліції охорони з відповідними службами правоохоронних органів інших держав, іноземними суб'єктами господарювання з питань охорони власності та забезпечення безпеки фізичних осіб;
- 10) взаємодія з іншими силовими структурами, державними установами, органами місцевого самоврядування, іншими суб'єктами господарювання з питань підтримання публічної безпеки і порядку, захисту об'єктів державної ваги, уразливих у терористичному відношенні, службової діяльності підпорядкованих підрозділів поліції охорони в мирний час та особливий період;
- 11) запобігання, виявлення та припинення правопорушень у межах постів і маршрутів охорони поліції охорони, в порядку та на умовах визначених органами Національної поліції [7].

Департамент поліції виконує наступні функції:

- 1) планує і затверджує доходи та видатки Департаменту, підрозділів поліції охорони, розробляє заходи щодо раціонального використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів;
- 2) розглядає бухгалтерські звіти підрозділів поліції охорони, складає зведену статистичну та бухгалтерську звітність і подає її в установлені строки до відповідних інстанцій;
- 3) організовує і проводить фінансові аудити та аудити відповідності, тематично перевірки фінансово-господарської та службової діяльності підрозділів поліції охорони;
- 4) забезпечує в межах наданих повноважень проведення моніторингу, економічного аналізу фінансово-господарської діяльності поліції охорони, рівня та динаміки цін на послуги охорони на вітчизняному та регіональних ринках охоронних послуг, розробляє пропозиції щодо проведення цінової політики поліції охорони;
- 5) установлює порядок оплати праці та умови преміювання, узгоджує та подає до відповідних інстанцій пропозиції щодо додаткових заходів соціального захисту працівників поліції охорони;
- б) організовує бухгалтерський облік і звітність Департаменту, підрозділів поліції охорони, здійснює розрахунки з працівниками Департаменту з грошового забезпечення та заробітної плати, контролює стан цієї роботи в підрозділах поліції охорони;
- 7) надає у встановленому порядку дозвіл територіальним органам поліції охорони на списання безнадійної дебіторської заборгованості;
- 8) у межах наявних коштів вирішує соціальні питання працівників поліції охорони;
- 9) бере участь у підготовці проектів законодавчих і нормативно-правових актів з питань здійснення охоронної діяльності;
- 10) розробляє системи галузевих стандартів, норм і нормативів у охоронній галузі, міжгалузевих стандартів на застосування моніторингу технічних засобів

охоронного призначення, розвитку міжнародного співробітництва в галузі стандартизації вказаних систем і засобів, а також взаємодіє з вітчизняними та іноземними суб'єктами господарювання в галузі спільної розробки, виробництва, монтажу та обслуговування цих систем;

11) здійснює в установленому порядку сертифікацію технічних засобів охоронного призначення, що застосовуються на території України;

12) організовує проведення технічної експертизи та підготовки висновків щодо якості проектування та виробництва технічних засобів охоронного призначення;

13) затверджує положення про територіальні підрозділи поліції охорони;

14) здійснює комплексний аналіз та планування діяльності поліції охорони, розробляє та реалізує заходи щодо її вдосконалення, готує відповідні інформаційні та звітні документи, організовує і проводить наради, семінари та збори з питань удосконалення охоронної діяльності;

15) організовує діяльність підрозділів поліції охорони, а також надає їм методичну та практичну допомогу в удосконаленні організаційно-правового забезпечення їх діяльності;

16) проводить єдину технічну політику поліції охорони з розробки, виробництва, монтажу, ремонту та експлуатаційного обслуговування технічних засобів охоронного призначення;

17) вивчає позитивний досвід у галузі охоронної діяльності та сприяє його впровадженню;

18) виступає замовником на розробку та виробництво технічних засобів охоронного призначення, відповідних сповіщувачів і приладів на державних й інших підприємствах України та інших країн;

19) вирішує питання щодо створення в установленому порядку, а також виступає засновником (учасником) суб'єктів господарювання, діяльність яких пов'язана з організацією виконанням заходів охорони та безпеки, розробленням, виробництвом, реалізацією, монтажем, профілактичним обслуговуванням, використанням, ремонтом, оцінкою відповідності та сертифікацією технічних засобів охоронного призначення, забезпеченням матеріально-технічними

ресурсами підпорядкованих підрозділів поліції охорони, проведенням маркетингу та інжинірингу в галузі забезпечення особистої і майнової безпеки, соціального захисту своїх працівників, інших установ забезпечення діяльності поліції охорони;

20) бере участь у розгляді спорів у суді та інших інстанціях, надає необхідну юридичну допомогу підрозділам поліції охорони, розглядає заяви та скарги з питань діяльності охорони, вживає заходів щодо усунення недоліків, що їх спричиняють, та реалізації поданих пропозицій;

21) організовує роботу з відбору, розстановки, навчання, виховання кадрів, зміцнення дисципліни та законності серед особового складу;

22) затверджує примірні форми трудових договорів із працівниками поліції охорони;

23) розробляє та подає на затвердження керівництву Національної поліції примірну структуру підрозділів поліції охорони;

24) здійснює контроль за додержанням підрозділами поліції охорони штатної дисципліни, правильним застосуванням штатних нормативів та схем посадових окладів;

25) за погодженням з керівництвом Національної поліції розробляє та організовує виконання програм кадрового забезпечення територіальних органів поліції охорони, організовує роботу в навчальних закладах, що належать до сфери його управління, підготовку та перепідготовку в них особового складу; забезпечує організаційно-методичне керівництво початковою, спеціальною та службовою підготовкою, підвищенням кваліфікації і стажуванням, розробляє з цих питань необхідні навчальні програми та наочне приладдя;

26) здійснює контроль за станом охорони праці і техніки безпеки в підрозділах поліції охорони;

27) контролює використання підрозділами поліції охорони службового транспорту за призначенням, здійснює списання та визначає порядок його реалізації;

28) веде діловодство відповідно до вимог законодавства України;

29) контролює стан роботи щодо припинення правопорушень підрозділами поліції охорони;

30) координує взаємодію з силовими структурами, державними установами, органами місцевого самоврядування, іншими суб'єктами господарювання з питань підтримання публічної безпеки і порядку в місцях несення служби, захисту об'єктів державної ваги, уразливих у терористичному відношенні, службової діяльності підпорядкованих підрозділів поліції охорони в мирний час та особливий період.

Тож, на нашу думку, значна прогалина, що стосувалася державної служби охорони, нарешті, була заповнена.

В Україні особливого значення набуває проблема створення сприятливого клімату для підприємництва, його цивілізований розвиток, активізація інвестиційної діяльності, захист прав і інтересів від протиправних зазіхань. Це питання є очевидним і постійним, оскільки суттєві соціально-економічні зміни, що відбуваються в українському суспільстві останніми роками істотно впливають на відповідні правовідносини. Головною діючою особою ринку в недержавному секторі економіки і стрижнем будь-якої економічної системи, побудованої не на державно-монополістичних, а на конкурентних засадах є підприємець. Підприємець виступає гарантом стабільності цивільного суспільства, гарантом економічної безпеки держави. Але необхідно зазначити, що повсякденна практика недержавних об'єктів економіки свідчить про їх підвищену порівняно з державними структурами уразливість від протиправних та інших посягань з боку різного роду кримінальних структур, а також окремих осіб. Власність тепер зобов'язує підприємців займатись діяльністю, яка раніше була виключно прерогативою спеціальних державних органів. Забезпечення безпеки приватної діяльності стає важливою необхідністю, є підґрунтям функціонування недержавних об'єктів. Так, охорона підприємництва і забезпечення безпеки підприємницької діяльності є стрижневою проблемою, що обіймає комплекс організаційно-правових, техніко-технологічних, адміністративних, виховних, фінансових і спеціальних заходів, спрямованих на виявлення, попередження і

припинення загроз і зазіхань на стабільність функціонування і розвитку підприємства. Цей процес містить у собі охорону приватної власності підприємства і фізичний захист його персоналу. При цьому до власності відносять, по-перше, основне матеріальне майно: приміщення, земельна ділянка, парк техніки, сировина й інвентар, а також допоміжне устаткування, призначене для збереження, переробки і перевезення вантажів. По-друге, сюди ж варто віднести інтелектуальну власність, що складає інформацію, яка є активом компанії про власність власника, а також знання і досвід співробітників підприємства, їхні професійні секрети і винаходи. Підприємці, які прагнуть мати власну службу безпеки, не повинні розглядати витрати на її створення, як необґрунтовано високі, оскільки життя цінується набагато вище. Нещастям вітчизняних підприємців є те, що, заробивши великі гроші, вони не хочуть усвідомлювати, що багатство неминуче переводить їх у "групу ризику". Як показує сумний досвід, наші підприємці починають здійснювати суттєві кроки із забезпечення власної безпеки лише після того, як у них починаються неприємності.

Складовими єдиної системи забезпечення безпеки підприємництва є:

- державна система, що представлена правоохоронними органами та спецслужбами (наприклад, Державна служба охорони при Міністерстві внутрішніх справ, яка діє на засадах самофінансування за рахунок коштів, одержаних за організацію та здійснення за договорами заходів особистої і майнової безпеки громадян і юридичних осіб);
- недержавна система, яка представлена приватними охоронними, охоронно-технічними підприємствами, комерційними службами безпеки, підприємства різної форми власності, інформаційними бюро, службами безпеки банків, навчальними центрами, профільними фондами, науководослідними структурами, профільними факультетами вищих навчальних закладів.

Слід зауважити, що велику частину недержавної системи складають професіонали, колишні співробітники служби безпеки, органів внутрішніх справ, збройних сил і підрозділів спеціального призначення. Для порівняння, в західних

країнах в підприємницькому секторі головну роботу по захисту бізнесу здійснюють недержавні служби безпеки, численність яких, наприклад в США, вдвічі перевищує штат поліції. А це, в свою чергу, знижує витрати держави на утримання поліції. Не заперечуючи необхідності і важливості функціонування державної системи безпеки, все ж таки слід наголосити на необхідності і безальтернативності формування недержавної системи безпеки. З позиції безпекознавчої парадигми недержавна система безпеки може розглядатися у двоякому плані. З одного боку, вона є об'єктом забезпечення безпеки з боку держави, а з іншого — суб'єктом забезпечення власної безпеки, який самостійно визначає мету, принципи та методи забезпечення безпеки згідно з чинним законодавством України. Централізація і монополізація безпеки призводить до послаблення, а у деяких випадках і анемії недержавної системи безпеки, яка має розглядатися не як конкурентна, а як резервна система безпеки. Більше того, рівень демократизації суспільства є прямо пропорційним розвитку недержавної системи безпеки. Завданнями недержавної системи безпеки є охорона і захист законних прав і інтересів підприємницької структури та його співробітників; збір, аналіз, оцінка і прогнозування даних, що характеризують стан обстановки; вивчення партнерів, клієнтів і конкурентів; своєчасне виявлення можливих прагнень до підприємницької структури і його співробітників з боку джерел зовнішніх загроз безпеки; недопущення проникнення до підприємницької структури структур економічної розвідки, організованої злочинності й окремих осіб із протиправними намірами; протидія технічному проникненню в злочинних цілях; виявлення, попередження і припинення можливої протиправної й іншої негативної діяльності співробітників господарюючого суб'єкта на шкоду його безпеки; захист співробітників підприємницької структури від насильницьких зазіхань; схоронність матеріальних цінностей і відомостей, що складають комерційну, банківську, іншу таємницю, що охороняється законом; добування необхідної інформації для найбільш оптимального вироблення управлінських рішень з питань стратегії і тактики економічної діяльності; фізична і технічна охорона будинків, споруджень, території і транспортних засобів; формування в

засобах масової інформації, у партнерів і клієнтури сприятливої думки про підприємницьку структуру, що сприяє реалізації планів економічної діяльності; відшкодування матеріального і морального збитку, нанесеного в результаті неправомірних дій організацій і окремих осіб; контроль за ефективністю функціонування системи безпеки. Надійність і ефективність функціонування системи оцінюється за критеріями: відсутності, або своєчасного виявлення спроб несанкціонованого проникнення до підприємницької структури у злочинних цілях; недопущення фактів витоку, розголошення відомостей, що складають комерційну й іншу таємницю, що охороняється законом, втрати важливих документів, виробів; попередження протиправних і негативних проявів з боку персоналу господарюючого суб'єкта; схоронності матеріальних цінностей, фінансів; припинення насильницьких зазіхань на життя і здоров'я співробітників; попередження надзвичайних подій. Головним же критерієм оцінки ефективності і якості системи є стабільність фінансового й економічного розвитку підприємницької структури відповідно до намічених планів і задач у різних умовах обстановки. Системний підхід до безпеки підприємництва має бути: безупинним — вимога, яка не дає можливості зловмисникам обійти захист для досягнення своїх протиправних цілей; централізованим — у межах визначеної підприємницької структури повинна гарантуватися організаційно-функціональна самостійність процесу забезпечення безпеки; плановим — розробка планів дій щодо забезпечення захищеності організації всіма компонентами його структури; універсальним — незалежність заходів безпеки від місця їхнього можливого впливу; активним — захисні заходи перетворюються в життя з достатнім ступенем наполегливості; надійним — надійність методів, засобів і форм захисту з одночасним дублюванням засобів і заходів безпеки; комплексним — застосування усіх видів і форм захисту в повному обсязі. Офіційний статус приватна охоронна діяльність в Україні набула 28 лютого 1994 р. з моменту видачі МВС України наказу № 112, яким затверджено інструкції «Про умови і правила здійснення підприємницької діяльності з надання послуг по охороні колективної і приватної власності, а також охороні громадян, монтажу, ремонту і

профілактичному обслуговуванню засобів охоронної сигналізації та контроль за їх дотриманням» та «Про порядок видачі суб'єктам підприємницької діяльності ліцензій на надання послуг по охороні колективної і приватної власності, а також охороні громадян, монтажу, ремонту і профілактичному обслуговуванню засобів охоронної сигналізації» [64, с.10]. Вони розроблені відповідно до Закону «Про підприємництво», Закону «Про ліцензування окремих видів господарської діяльності», Постанови Верховної Ради України від 25 червня 1993 р. «Про Державну програму боротьби із злочинністю», а також постанови Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1993 р. № 615 «Про вдосконалення охорони державної та інших форм власності». З цього моменту недержавні охоронні структури здобули статус самостійного суб'єкта підприємницької діяльності з правом надання широкого кола послуг. У перелік охоронних послуг та забезпечення економічної безпеки входять: фізична охорона об'єктів і приватних осіб; забезпечення безпеки об'єктів і приватних осіб з допомогою програмно-технічних комплексів захисту; забезпечення інформаційної безпеки недержавних суб'єктів економічних відносин; інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницького ризику і захист комерційної таємниці; консультування керівників підприємств і економічних структур з питань забезпечення комплексної безпеки; надання підприємницьким структурам гарантій у здійсненні комерційних справ і кредитоспроможності партнерів; забезпечення безпеки комерційних об'єктів міської інфраструктури; участь у забезпеченні безпеки при проведенні комерційних виставок, конгресів, симпозіумів, творчих фестивалів тощо. Жоден чинний нормативний акт не визначає ні сили, ні засоби, ні методи, які можуть бути використані у процесі здійснення приватної охоронної діяльності [66, с.78]. Зважаючи на сутність останньої, можна стверджувати, що вона полягає у запобіганні або припиненні правопорушення, яке посягає на охоронюване майно або охоронювану особу. А для вказаного необхідно застосовувати або владні повноваження (яких у приватного охоронця немає, оскільки ці відносини виникають у цивільно-правовому порядку), або фізичну силу. В разі ж неможливості уникнути

застосування сили вона не повинна перевищувати міри, необхідної для виконання договірних умов, і має зводитись до мінімуму можливості заподіяння шкоди здоров'ю правопорушників та інших громадян. Основними елементами системи економічної безпеки підприємства є: захист комерційної таємниці та конфіденційності інформації; комп'ютерна безпека; внутрішня безпека; безпека будинків та споруд; фізична безпека; технічна безпека; безпека зв'язку; безпека господарсько-договірної діяльності; безпека перевезень вантажів та осіб; безпека рекламних, культурних, масових заходів, ділових зустрічей та переговорів; протипожежна безпека; екологічна безпека; радіаційно-хімічна безпека; конкурентна розвідка; інформаційно-аналітична робота; експертна перевірка механізму системи забезпечення. Система безпеки підприємництва може бути побудована на основі одного з наступних принципів:

- 1) Пріоритет заходів попередження. Зміст цього принципу полягає у своєчасному виявленні тенденцій та передумов, що сприяють розвитку загроз.
- 2) Законність. Заходи безпеки підприємства розробляються на основі та в межах діючих правових актів.
- 3) Комплексне застосування сил та коштів. Для забезпечення економічної безпеки використовуються всі наявні в розпорядженні підприємства ресурси та кошти.
- 4) Координація та взаємодія ззовні та всередині підприємства. Тобто протидія загрозам здійснюється завдяки об'єднанню зусиль усіх підрозділів та служб підприємств.
- 5) Компетентність. Працівники повинні вирішувати питання безпеки на професіональному рівні.
- 6) Економічна доцільність. Вартість фінансових витрат на забезпечення економічної безпеки підприємства не повинна перевищувати оптимального рівня, при якому губиться економічний зміст їх застосування.
- 7) Планова основа діяльності. Діяльність по забезпеченню безпеки повинна будуватися на основі комплексної програми забезпечення безпеки підприємства,

підпрограм забезпечення безпеки по основним її видам та розроблених для їх виконання планів роботи підрозділів підприємства.

8) Системність. Цей принцип припускає врахування усіх факторів, здійснюючих вплив на безпеку підприємства [64, с. 58].

Серед існуючих засобів забезпечення безпеки підприємства можна виокремити наступні:

1) Технічні засоби. До них відносяться охороннопожежні системи, відео-радіоапаратура, засоби виявлення вибухових приладів, бронежилети, огороження тощо.

2) Організаційні засоби. Створення спеціалізованих оргструктурних формувань, що забезпечують безпеку підприємства.

3) Інформаційні засоби. Передусім це друкована і відеопродукція з питань збереження конфіденційної інформації. Крім цього, важлива інформація для прийняття рішень з питань економічної безпеки зберігається на комп'ютерах.

4) Фінансові засоби. Без достатніх фінансових коштів не можливе функціонування системи економічної безпеки підприємства, питання лиш в тому, щоб використати їх ціленапрявлено та з високою віддачею.

5) Правові засоби. Підприємство повинне у своїй діяльності керуватися не лише виданими вищестоящими органами влади законами та підзаконними актами, але й розробляти власні локальні правові акти з питань забезпечення економічної безпеки підприємства.

6) Кадрові засоби. Підприємство повинне бути забезпечене кадрами, що займаються питаннями економічної безпеки.

7) Інтелектуальні засоби. Залучення до роботи кваліфікованих спеціалістів, наукових робітників, що дозволяє модернізувати систему безпеки підприємства [64, с.58].

Одночасне впровадження усіх цих засобів неможливе. Воно проходить в кілька етапів:

I етап. Виділення фінансових коштів.

II етап. Формування кадрових і організаційних засобів.

III етап. Розробка системи правових засобів.

IV етап. Залучення технічних, інформаційних та інтелектуальних засобів.

Переведені з статичного в динамічний стан вищевказані засоби перетворюються в методи забезпечення економічної безпеки підприємства. Відповідно можна виділити технічні (спостереження, контроль, ідентифікація), інформаційні (складання характеристик на працівників, аналітичні матеріали конфіденційного характеру тощо), фінансові (матеріальне стимулювання працівників, що мають досягнення в забезпеченні економічної безпеки підприємства), правові (судовий захист законних прав і інтересів, сприяння діям правоохоронних органів), кадрові (підбір, навчання кадрів, що забезпечують безпеку підприємства) та інтелектуальні методи (патентування, ноу-хау тощо). У процесі побудови правової держави актуальності набуває питання надійного захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Саме це обумовило необхідність участі недержавних охоронних організацій у здійсненні загальнонаціональної політики забезпечення охорони власності. При дослідженні цієї проблеми необхідно, у першу чергу, спиратися на вітчизняні можливості. У разі потреби держава повинна частково делегувати свою правоохоронну функцію недержавним суб'єктам, готовим займатися правоохоронною діяльністю. Серед виникаючих проблем важливого значення набуває дослідження процесів щодо питань правового статусу та соціального захисту безпосередніх суб'єктів недержавної охоронної діяльності, а саме приватних охоронців; вивчення правових і організаційних основ діяльності приватних охоронних організацій; дослідження основних принципів, процесів і механізмів взаємодії недержавних охоронних підприємств з правоохоронними органами як нової економіко-правової форми попередження правопорушень, а також боротьби зі злочинністю в сучасних складних умовах ринкових відносин, які розвиваються в Україні. Слід зазначити, що ця проблема поки не стала предметом розгорнутих наукових досліджень, особливо щодо вивчення адміністративно-правового регулювання у сфері приватної охоронної діяльності, коли сучасні уявлення стосовно ролі, місця та характеру приватної охоронної діяльності вийшли далеко за межі тих

стандартів, які склалися впродовж десятиліть в умовах жорсткого адміністрування та централізації за радянських часів.

Отже, проаналізувавши другий розділ, можна сказати, що на сьогоднішній день охоронна діяльність має великий попит. Охоронна діяльність займається наданням послуг з охорони власності та громадян. Ліцензію на зайняття такою діяльністю. Видають її в Міністерстві внутрішніх справ України (МВС). Рішення у видачі ліцензії приймається впродовж 10 днів. Сам же документ готується протягом місяця. Строк документу — необмежений. Отже, ліцензію видає лише МВС, тільки у паперовому вигляді. Запис про отримання вноситься до ЄДРПОУ. Документ видається в умовах наявного персоналу. Після прийнятого рішення, потрібно сплатити державі — 1841 грн. Для кожної філії чи підрозділу суб'єкта, треба оформити ліцензійну копію.

Суб'єктом господарювання може бути як фізична, так і юридична особа. Головне, щоб із українською реєстрацією. Для того, аби отримати ліцензію, потрібно відповідати законодавчим вимогам.

Охоронна ліцензія дає можливість реалізовувати свою діяльність на законних підставах по всій Україні. Разом з тим з'являється право надавати охоронні послуги як для державних, так і приватних об'єктів. А також на ринку таких послуг бути конкурентноздатним.

Проте є деякі вимоги. По-перше, важливо, щоб у штаті охоронців були дійсно висококваліфіковані спеціалісти. Професіонали свої справи повинні бути:

- ✓ повнолітніми;
- ✓ дієздатними;
- ✓ громадянами України;
- ✓ обізнаними та підготовленими;
- ✓ несудимими;
- ✓ адекватними, фізично здоровими, не мати алкогольної чи наркотичної залежності, психічних розладів;
- ✓ зареєстрованими за місцем проживання.

Загалом, персонал повинен мати відповідні посвідчення з фото, ініціалами, терміном дії й датою видачі. Посвідчення без підпису керівника та печатки підприємства вважається недійсним. На одязі повинні бути ознаки, що засвідчують особу як охоронця. Отримані під час роботи відео- та фотоматеріали повинні зберігатися не менше року. При цьому громадяни повинні бути проінформовані на рахунок камер спостережень у приміщеннях.

По-друге, оформлюючи документи, необхідно, щоб серед персоналу були як мінімум двоє працівників, які пройшли навчання та отримали певну категорію охоронця.

Умова, яка впливає на отримання ліцензії така, що штаті має бути той працівник, у якого стаж не менше 3 років на правоохоронних посадах (органи внутрішніх справ, поліція охорони, СБУ; командні посади — ЗСУ, воєнізована охорона).

Не менш важливе значення має вища освіта та трудовий стаж (3 роки і більше) на керівних посадах (директор, заступник, керівник філії чи підрозділу). До того ж, має бути спеціаліст із вищою юридичною освітою, який пропрацював в охоронній діяльності не менше 3 років.

Необхідним є певний перелік документів, який подається для отримання ліцензії. Для того, щоб прискорити процес підготовки та й саму процедуру оформлення відповідної документації, краще найняти спеціаліста.

Тож, перелік документів такий:

- ✓ копія виписки з Єдиного державного реєстру юридичних і фізичних осіб-підприємців;
- ✓ відомості з ЄДРПОУ, статистика;
- ✓ реквізити банку;
- ✓ інформація про фахівців;
- ✓ копії паспорта;
- ✓ трудової;
- ✓ диплома про вищу освіту;
- ✓ документ, який засвідчує, що працівник несудимий;

- ✓ копія сертифіката з медзакладу про наркологічний огляд;
- ✓ довідка (копія) про психіатричний огляд (попередній або періодичний);
- ✓ копія довідки про медичний огляд;
- ✓ документ про кваліфікаційний рівень охоронця.

Не можна видавати інформацію про замовника. Тут діє принцип конфіденційності. Якщо інформація стосується злочинів або ж коли замовник є злочинцем, то приховувати це заборонено законом.

Сьогодні далеко не всі охоронні компанії дотримуються умов ліцензії. Хоча за своєю природою охорона і безпека — це специфічний вид діяльності та потребує відповідальності. Деякі працюють напівлегально, а ціни такі, що ніяким чином не відповідають якості. Інша сторона таких професіоналів свідомо занижує ціни для залучення клієнтів.

Дуже важливим є вивчення світового досвіду дає можливість стверджувати про позитивну практику функціонування даної системи. Вивчаючи, узагальнюючи й випробовуючи загальносвітовий досвід, не можна забувати про наш український менталітет і помилки, допущені при проведенні соціальних та економічних реформ.

Отже, все, що ми проаналізували, дає чітке поняття того, що існує значна нерівність суб'єктів державної охоронної діяльності і недержавної. На суб'єктів державної охоронної діяльності розповсюджується положення щодо службової — штатної зброї, військової зброї та боєприпасів до неї. В той час як суб'єкти недержавної охоронної діяльності матимуть право тільки на володіння цивільною, особистою, газовою та пневматичною зброєю.

Крім зазначених вище переваг можна зробити акцент ще й на тому, що для більш ефективного здійснення своїх службових обов'язків суб'єктами державної охоронної діяльності в Законі України «Про охоронну діяльність» започатковані умови і межі застосування персоналом охорони заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї та використання службових собак.

Також необхідно зупинитися на питаннях відповідальності працівника охорони — працівник охорони в межах повноважень, наданих Законом України

«Про охоронну діяльність», й іншими актами законодавства та цивільно-правовою угодою, укладеною згідно із законодавством, під час здійснення охорони майна повинен буде самостійно приймати рішення і нести за свої протиправні дії або бездіяльність відповідальність згідно із законодавством. У разі порушення працівником охорони під час виконання заходів охорони та безпеки прав і законних інтересів замовників охоронних послуг, суб'єкт охоронної діяльності зобов'язаний буде вжити заходів до відновлення цих прав та інтересів або відшкодування завданих матеріальних і моральних збитків, а також на вимогу потерпілого публічно вибачитися. В тих випадках, коли працівник охорони, фактично продовжуватиме виконувати охоронні функції і після встановлення відсутності законних підстав для їх здійснення, за відсутності ознак іншого правопорушення буде нести відповідальність за самоуправство та порушення трудової дисципліни.

Працівник охорони, який безпосередньо здійснюватиме заходи охорони та безпеки відповідно до повноважень наданих законодавством та укладеної згідно із законодавством цивільно-правової угоди, не буде нести відповідальності за збитки, спричинені об'єкту охорони. Такі збитки відшкодуватимуться суб'єктом охоронної діяльності відповідно до умов угод на здійснення заходів охорони.

Охоронна діяльність в Україні потребує вдосконалення правового регулювання, так як відповідно до нашого дослідження, у чинному законодавстві міститься цілий ряд протиріч і неузгодженостей, які стосуються компетенції, підстав, умов і порядку застосування фізичної сили, спеціальних, технічних засобів та вогнепальної зброї, а також здійснення контролю за суб'єктами охоронної діяльності. Нормативно-правова неврегульованість дає можливість розвитку недобросовісної конкуренції.

Розділ 3. Шляхи удосконалення механізму правового забезпечення охорони та охоронної діяльності

3.1. Міжнародний досвід у сфері правового забезпечення охоронної діяльності

В адміністративній діяльності поліції країн Європейського Союзу можна виокремити такі тенденції: поперше, у державах-членах Європейського Союзу професійні охоронні структури знаходяться під пильним адміністративним державним контролем. Наприклад, у Республіці Польща, до обов'язків поліції, згідно з Законом «Про поліцію», прийнятим 6 квітня 1990 року, входить контроль муніципальної й міської охорони, а також приватних охоронних агентств. По-друге, одночасно виконавча влада пропонує їм широкий спектр соціального діалогу, що виконує важливу роль у забезпеченні функціонування приватних охоронних структур. У ФРН зазначене офіційно оформлено у вигляді адміністративного договору між МВС ФРН і асоціаціями приватних охоронних структур «Декларація про принципи взаємодії між поліцією і приватними охоронними підприємствами», в якій зазначається, що забезпечення громадської безпеки і порядку є обов'язком держави й особливо поліції. Наприклад, для підвищення рівня громадської безпеки в місті Бремені Німецька Федеральна асоціація приватних охоронних підприємств і поліція міста Бремена уклали угоду про співробітництво. Це дозволило оперативно забезпечити надання інформації в поліцію з питань скоєння протиправних вчинків та вжиття заходів щодо них. При цьому правопорушення можуть прісикатися силами охоронних структур, але, як правило, це взаємна праця охоронних підприємств та поліції [69, с. 88]. Інший приклад — із землі Саксонії: з метою захисту громадян триває тісна співпраця між органами поліції й приватними охоронними компаніями. Формально зазначене оформлено своєрідним адміністративним договором у вигляді декларації про принципи, між поліцією і приватними охоронними підприємствами, які представляють приватний сектор безпеки. За допомогою цього приватний сектор безпеки скоригований поліцією на зміцнення загального правопорядку попередження та прісикання правопорушень [71, с.103]. У ФРН

приватні охоронні підприємства роблять вагомий внесок у національну безпеку Німеччини. На думку поліцейських чиновників МВС ФРН, адміністративноправова співпраця поліції і приватних охоронних структур забезпечує високий рівень ефективності забезпечення громадського порядку та охорони права власності, адже, персонал охорони постійно знаходиться в центрі місць, які мають підвищенні криміногенні властивості (банки, ювелірні магазини, громадський транспорт, місця іншого зосередження осіб зі значними матеріальними цінностями), й оперативно самостійно чи у взаємодії з поліцією забезпечує попередження та припинення протиправних вчинків [71, с.105].

Як бачимо, в країнах Європейського Союзу співпраця спеціальних громадських організацій, створених приватними охоронними підприємствами (персоналом охорони), і поліції є доволі плідною. Формально вона забезпечується шляхом укладення адміністративних договорів у різних формах, що позитивно впливає на рівень забезпечення безпеки фізичних осіб та охорони права власності. В юридичному аспекті більшість держав-членів Європейського Союзу, за винятком Австрії та ФРН, урегульовують суспільні відносини у сфері охоронної діяльності на основі спеціалізованого законодавства. Традиційно в ньому розглядаються такі питання охоронної діяльності: порядок забезпечення безпеки фізичних осіб; охорони майна (рухомого, нерухомого); охорони грошових коштів; охорони за допомогою центрів тривожного реагування; проектування, монтаж і технічне обслуговування засобів і систем сигналізації. Так, наприклад, у Республіці Польща діє спеціалізований Закон від 26 липня 1996 р. № 1/26 «Про захист осіб та майна». Цей закон містить дев'ять розділів: загальні положення; об'єкти та вантажі, що підлягають обов'язковій охороні; послуги із внутрішньої безпеки; принципи ведення господарської діяльності у сфері надання послуг із охорони осіб та майна; контроль над охороною діяльністю; кваліфікаційні вимоги до персоналу охорони; спеціальні засоби, що застосовуються персоналом охорони; нагляд за спеціалізованими озброєними охоронними формуваннями та станом охорони територій, об'єктів та устаткування, які ними охороняються; кримінальні положення; порядок внесення змін, перехідні та прикінцеві

положення. Всього закон містить 58 статей, в яких закріплено порядок охорони майна та людей, що здійснюється в Республіці Польща [71, с.121]. Крім того, у більшості країн на законодавчому рівні (за винятком Чеської Республіки та Кіпру) до компетенції приватних охоронних структур входять заходи щодо безпеки фізичних осіб та їх майна в аеропортах і літаках під час польотів. Доволі специфічно врегульовані питання охоронної діяльності в законодавстві Іспанії, де охоронна діяльність розглядається в контексті громадської безпеки і забезпечується спеціальним законом, який регулює не в цілому питання охоронної діяльності, а безпосередньо відносини, що пов'язані зі спектром дій персоналу охорони. Так, відповідно до закону Іспанії від 30 липня 1992 р. «Про співробітників приватних охоронних служб безпеки» та інших нормативних актів, регулювання охоронної діяльності здійснюється в рамках контролю держави за функціонуванням приватних служб безпеки з метою підтримки громадського порядку та захисту людей і майна [28]. У зв'язку з цим контроль за приватними службами безпеки входить до компетенції місцевої адміністрації через підпорядковані їй служби поліції. Що стосується Австрії, то у цій країні забезпечення безпеки фізичних осіб і охорони права власності на договірних засадах регулюються нормами комерційного права, а у ФРН – статтями промислового кодексу.

Отож, законодавство, що діє в країнах Європейського Союзу та регулює суспільні відносини у сфері охоронної діяльності, можна назвати спеціалізованим, адже в більшості держав-членів ЄС існують специфічні чинні закони, що в юридичному аспекті регулюють питання забезпечення безпеки фізичних осіб та охорони права власності. Відповідно до національного законодавства країн Європейського Союзу, органами адміністративного впливу на приватні охоронні структури визначені МВС, Міністерство юстиції. Винятком із цього правила є Чеська Республіка, в якій зазначені функції покладені на Міністерство промисловості. Усі країни-члени Європейського Союзу, за винятком Ірландії, від суб'єкта господарювання перед початком надання охоронних послуг вимагають отримати обов'язкову ліцензію, яка видається державними органами на певний

термін. У більшості випадків дозвіл видається поліцією або єдиним загальнонаціональним департаментом ліцензування. Іншими відповідальними органами державного управління у цій сфері визначаються, як правило, Міністерство праці, місцеві адміністрації, а в деяких країнах – міністерства оборони. Наприклад, у Республіці Польща, щоб розпочати господарську діяльність у сфері послуг охорони осіб і майна, треба отримати ліцензію. В ст. 16 цього закону вказано, що МВС за поданням відповідного воєводського коменданта провінційної поліції уповноважене надавати або відмовити у видачі дозволу на господарську діяльність у сфері послуг з охорони осіб та майна. Ліцензія видається за заявою:

- 1) підприємця, який є фізичною особою, якщо така особа має індивідуальну ліцензію другого ступеня;
- 2) фізичній особі, що має індивідуальну ліцензію другого ступеня, уповноваженій юридичною особою здійснювати управління у сфері охорони фізичних осіб і майна.

МВС визначає процедури видачі ліцензії. Міністр внутрішніх справ може делегувати свої повноваження із зазначених питань Головному коменданту поліції, який, своєю чергою, наділений правом доручити здійснення контролю за професійними охоронними підприємствами воєводським комендантам поліції. В Іспанії порядок регламентації ліцензування охоронних підприємств та контролю за ними здійснюється відповідно до Королівського указу від 9 грудня 1994 р. «Регулювання діяльності приватної охорони», відповідно до якого охоронна діяльність здійснюється на основі ліцензії (мандату), визначаються вимоги до приватних охоронних компаній, встановлюється відповідальність за порушення цих вимог. Водночас зазначається, що приватні охоронні підприємства є відповідальними перед автономною громадою за захист людей та майна і підтримку громадського порядку. Згідно із Конституцією Іспанії, її територіальний устрій побудований за типом «Регіональної унітарної держави», коли кожний автономний регіон має широкі повноваження, свої власні виконавчі органи, законодавчі збори. Відповідно, саме виконавчим органам автономного

регіону центральна влада делегувала функції стосовно видачі ліцензії на здійснення охоронної діяльності, зокрема право здійснювати контроль за діяльністю професійних охоронних структур. Це реалізується через органи Міністерства юстиції, МВС на місцях та адміністрацію губернаторів. Водночас провідне місце у цій системі належить поліції та Національній гвардії, адже саме на них покладено виконання наказів, вказівок, спостереження за персоналом охорони та охоронними підприємствами в цілому. Зокрема, Головне управління Національної гвардії в різних формах здійснює повноваження з контролю над діями персоналу приватних охоронних структур. Охоронні компанії у формі юридичної особи упродовж п'ятнадцяти днів зобов'язані повідомляти органи внутрішніх справ про будь-які зміни у засновницьких документах. У більшості держав орган ліцензування (поліція, орган міністерства юстиції) має право накладати на порушників режиму охоронної діяльності адміністративні санкції – від штрафу до призупинення (позбавлення) ліцензій. Наприклад, у ст. 29 Закону Республіки Польща «Про захист осіб та майна» зазначено, що у випадку надходження інформації про те, що проти працівника охорони порушено кримінальну справу за фактом зазіхання на життя, здоров'я та майно, воєводський комендант поліції на час прийняття остаточного рішення у справі призупиняє права, зазначені в індивідуальній ліцензії. Ще один приклад – з Іспанії: тяжкими правопорушеннями у сфері охоронної діяльності визнаються:

- а) надання охоронних без ліцензії, або персоналом, який не має необхідної кваліфікації;
- б) порушення положень щодо зберігання зброї;
- в) порушення детективом права особи на честь, особисту або сімейну таємницю, порушення таємниці зв'язку;
- г) засудження охоронця за вчинення умисного злочину під час виконання ним своїх повноважень;
- г) відмова від надання допомоги чи співпраці з правоохоронними органами під час досудового та судового слідства у кримінальних справах.

До правопорушень середньої тяжкості у цій державі входять:

- а) виконання персоналом охорони функцій або послуг, які перевищують отриману кваліфікацію;
- б) зловживання під час здійснення своїх функцій, що пов'язані з громадянами;
- в) образливі, довірливі або дискримінаційні вчинки, що пов'язані з фізичним або моральним насильством;
- г) відсутність поваги до честі та гідності особистості;
- г) здійснення охоронної діяльності, що пов'язана з політичними конфліктами, передачею інформації іншим особам про своїх клієнтів, або про об'єкти, що охороняються;
- д) порушення профспілкових прав персоналу охорони;
- е) неподання звіту до ОВС про діяльність приватних детективів;
- є) неповідомлення про злочини, судові переслідування щодо персоналу охорони.

До дрібних правопорушень у сфері охоронної діяльності в Іспанії входять малозначні проступки наприклад нетактовне поводження з громадянами. За вчинення правопорушень середньої тяжкості контролюючі органи можуть накладати на суб'єкта охоронної діяльності такі санкції:

- а) штраф у розмірі 50000 до 500000 євро;
- б) тимчасове призупинення дії ліцензії на строк, що не перевищує одного року.

За вчинення дрібних порушень контролюючі органи можуть накладати на суб'єкта охоронної діяльності такі санкції:

- а) попередження;
- б) штраф у розмірі до 50000 євро [28].

Відповідні санкції має право накладати: Міністр внутрішніх справ – щодо остаточного позбавлення ліцензії; директор Національної гвардії – за здійснення тяжких правопорушень; Генеральний директор поліції автономної території – за порушення середньої тяжкості; губернатори провінцій накладають санкції за дрібні порушення. Санкції під час розгляду відповідних рішень накладаються

відповідно до адміністративно-процесуального законодавства Республіки Іспанія. Крім того, за здійснення визначених у країнах суспільно небезпечних діянь у сфері охоронної діяльності винні посадові особи та персонал охорони можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності. Отже, поліцейська діяльність щодо ліцензування охоронної діяльності в країнах Європейського Союзу характеризується такими рисами:

- 1) має підзаконний владно-розпорядчий характер;
- 2) містить вимогу від суб'єкта господарювання перед початком надання охоронних послуг отримати обов'язкову ліцензію, яка видається державними органами на певний термін (тобто, щоб розпочати господарську діяльність у сфері послуг охорони осіб та майна, треба отримати ліцензію (концесію, дозвіл, мандат));
- 3) у більшості випадків дозвіл видається поліцією або єдиним загальнонаціональним департаментом ліцензування, іншими відповідальними органами державного управління визначаються Міністерство праці, місцеві адміністрації, Національна гвардія, міністерство оборони тощо;
- 4) у більшості держав орган ліцензування має право накладати на порушників режиму охоронної діяльності адміністративні санкції: від штрафу до призупинення (позбавлення) ліцензій.

Поліцейська діяльність щодо ліцензування охоронної діяльності в країнах Європейського Союзу — це підзаконна владнорозпорядча діяльність поліції, що вимагає від суб'єкта господарювання перед початком надання охоронних послуг отримати обов'язкову ліцензію (концесію, дозвіл, мандат) за дотримання визначених ліцензійних умов, яка видається поліцією на певний термін і характеризується наявністю в органі ліцензування права накладати на порушників режиму охоронної діяльності адміністративні санкції (від штрафу — до позбавлення ліцензій).

Дослідження закордонного досвіду свідчить, що в іноземних державах щоразу нові вимоги з боку суспільства до забезпечення правопорядку впливають на організацію правоохоронної діяльності. У багатьох країнах дедалі більше

орієнтуються не лише на поліцейські органи, а й на широке використання для правоохоронних цілей приватних детективних і охоронних служб. Світовий досвід переконує, що не всі види правоохоронних функцій у належному обсязі можуть виконувати державні органи. Внаслідок цього за кордоном значного поширення набули адвокатські контори, приватні розшукові, детективні бюро тощо.

Послугами зазначених служб користуються не лише приватні особи, а й державні органи. Наприклад, у США атомні електростанції охороняються приватною охоронною фірмою «Вокненхат корпорейшн» [87, с.245]. Вона спеціалізується на охороні надсекретних об'єктів, які належать як державі, так і найбільшим корпораціям; а приватна фірма «Локенхад» забезпечує будівництво й охорону в'язниць. Діяльність таких організацій вигідна для держави, оскільки вони не беруть з бюджету коштів, а навпаки, поповнюють його, сплачуючи податки.

У Франції приватні детективні служби залучаються для виявлення фактів приховування доходів від оподаткування.

У Великій Британії одна з найбільших приватних служб безпеки «Сек'юрикор» забезпечує охорону банків, приміщень фірм, коштів і коштовностей під час їхнього перевезення, а також осіб, які підлягають депортації. За виконання послуг Міністерство внутрішніх справ цієї країни щорічно сплачує приватним охоронцям і детективам один мільйон фунтів стерлінгів [68, с.5].

У всіх закордонних країнах існує нормативно врегульована взаємодія поліції з фірмами, асоціаціями, бюро приватних детективних і охоронних служб у галузі запобігання правопорушенням. Таке співробітництво може мати різні форми. Що ж стосується адміністративно-правового регулювання приватної охоронної діяльності, взаємодії органів внутрішніх справ з приватними охоронними підприємствами в запобіганні правопорушенням, то можна навести низку аспектів такої взаємодії.

Розглянемо детальніше основні принципи та державне регламентування діяльності приватних охоронних підприємств у розвинених країнах.

У США приватні охоронно-розшукові бюро вперше почали широко використовуватися на початку 30-х років, коли розгул злочинності, особливо в Нью-Йорку і Чикаго, набув загрозливих масштабів. Після Другої світової війни приклад США перейняли багато інших країн, і сьогодні в усьому світі функціонують десятки тисяч різних приватних розшукових бюро і служб безпеки. Тільки в США в них працює понад 1 млн співробітників.

У Сполучених Штатах Америки нині питання діяльності недержавних служб безпеки належить до юрисдикції штатів.

У 10 штатах взагалі немає правових норм, що регламентують діяльність таких організацій. У 35 штатах діють закони, що безпосередньо стосуються приватних розшукових бюро і ставлять головною умовою їхньої діяльності реєстрацію й одержання ліцензій, які видають відповідні органи виконавчої влади штату або її офіційних представників, причому громадянство США всіх співробітників приватного охоронного підприємства — обов'язкова вимога в 16 штатах [87, с.221].

У 22 штатах для реєстрації приватного охоронця або детектива необхідна характеристика чи рекомендаційний лист. Перешкодою для видачі ліцензії може бути колишнє психічне захворювання, зловживання алкоголем або звільнення зі збройних сил за провини, що компрометують звання військовослужбовця.

У штаті Нью-Йорк за Законом Манкіні приватним розшуком можуть займатись як певні особи, так і групи осіб, об'єднані в бюро і фірми. Попередньо ці люди повинні одержати дозвіл на проведення слідчої, охоронної, патрульної і розшукової діяльності в апараті губернатора штату. Причому необхідно, щоб хоча б один співробітник із новостворюваного розшукового бюро мав принаймні трирічний стаж роботи в поліцейських, слідчих або аналогічних службах. Характерно, що до анкети, яку здають в апарат губернатора штату, кожен потенційний співробітник зобов'язаний додавати власну дактилокарту [89, с.147].

Відповідно до сформованої практики, уже функціонуючі приватні охоронні підприємства в США під час прийому на роботу кандидата вимагають заповнення анкети, у якій обов'язково слід вказати відомості про минуле життя і діяльність,

стан здоров'я; крім того, потрібні відгуки й рекомендації з попередніх місць роботи або служби та документи про їх утворення. У тих штатах, де це дозволено законом, проводяться випробування кандидата за допомогою поліграфа («детектора неправди»). В усіх приватних охоронних підприємствах здійснюється обов'язкове психологічне тестування для виявлення здатності кандидата працювати в складних умовах і адекватно реагувати на екстремальні ситуації. Приватні служби безпеки охоче беруть на роботу колишніх поліцейських, співробітників ФБР і ЦРУ, звільнених без стягнень, а також відставних військовослужбовців, особливо тих, які працювали в розвідці або служили в спеціальних і парашутно-десантних військах, морській піхоті.

Зростаючі потреби приватних охоронних підприємств у кадрах, які мають спеціальну підготовку, зумовили введення до програми навчання студентів багатьох американських коледжів і університетів різних курсів забезпечення безпеки. У деяких навчальних закладах упроваджено заочне навчання осіб, які вже працюють у вищевказаних організаціях.

Відповідно до закону, приватні охоронці, детективи й слідчі в США не мають права застосовувати такі процесуальні заходи: обшук помешкання, особистий обшук або арешт, проте їм можна затримувати осіб, підозрюваних у здійсненні злочину або в підготовці до здійснення злочину, з метою передачі їх в руки поліції.

Свою діяльність співробітники приватних охоронних організацій у США зобов'язані здійснювати лише відповідно до Конституції США та законодавчих актів штатів. У випадку порушення законів такі особи позбавляються дозволу на проведення розшукової діяльності, а в разі серйозних порушень можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності. Згідно з законом, приватні розшукові бюро самостійно або разом із правоохоронними органами можуть:

- збирати інформацію про злочини або погрози щодо уряду США й окремих штатів;
- встановлювати й одержувати біографічні й інші дані про певних громадян, організації, підприємства;

- займатися розшуком зниклих осіб;
- займатися розшуком загубленого або вкраденого майна;
- вести пошук свідків і збирати докази для правоохоронних і судових органів;
- здійснювати фізичну охорону фірм і приватних осіб тощо.

У Канаді діяльність приватних охоронних організацій регулюється спеціальними актами, які є складовими частинами законодавства провінцій. Кожна провінція, виходячи з місцевої специфіки, розробляє і приймає свої акти, в яких обумовлено умови створення й функціонування недержавних охоронних підприємств [59, с. 194].

Загальним обов'язковим моментом для всіх актів є порядок організації, реєстрації й одержання дозволу на приватну розшукову діяльність на території провінції.

Під час реєстрації від особи, яка бажає організувати недержавне охоронне підприємство, можуть вимагати інформацію про її фінансове становище, освіту, компетенцію або будь-яку іншу інформацію, необхідну для видачі дозволу. У разі позитивного рішення керівник приватного охоронного підприємства зобов'язаний здати в орган, що реєструє, зразок посвідчення особи співробітника з новоутвореної організації.

У випадку припинення діяльності приватного охоронного підприємства його керівник зобов'язаний негайно повідомити про це реєстратора, повернути ліцензію і здати всі посвідчення співробітників.

Серед основних напрямів діяльності приватних охоронних агентств у провінції Онтаріо (Канада):

- охорона певних громадян за допомогою охоронців;
- охорона посольств та іноземних представництв;
- дорожнє патрулювання;
- боротьба з дрібними крадіжками в магазинах;
- проведення розслідувань;
- зовнішнє спостереження.

У Великій Британії відсутні будь-які законоположення або урядові розпорядження про обов'язкову реєстрацію приватних детективів. Із 2 тис. детективів лише 300 зареєстровані як члени Інституту професійних слідчих, розташованого в м. Блекберн. Нині уряд країни вважає за необхідне ввести таку реєстрацію з обов'язковою спеціальною перевіркою детективів, оскільки попит на послуги приватних розшукових агентств постійно зростає [71, с.39].

Агентства виконують деякі «специфічні» завдання, які для правоохоронних органів заборонені і вважаються незаконними:

- розробка заходів безпеки за контрактами з урядовими органами;
- ведення переговорів з терористами, що захопили заручників;
- виконання завдань клієнтів із спостереження за їхніми близькими родичами;
- виявлення фактів подружньої зради;
- установлення фінансового становища і кредитоспроможності майбутніх партнерів по бізнесу [24, с. 10].

У Франції діяльність приватних розшукових бюро регулюється Законом № 891 від 28 вересня 1942 р. Критерії, яким має відповідати кандидат на роботу, в багатьох аспектах ідентичні тим, що існують в інших країнах: кандидат повинен не мати судимості у зв'язку з порушенням кримінального законодавства, серйозних адміністративних і дисциплінарних стягнень, не перебувати під наглядом. Цікаво, що колишні поліцейські, які служили у Франції, можуть стати власниками приватних детективних бюро лише з письмового дозволу Міністра внутрішніх справ [23, с. 188].

Відповідно до Закону № 80-1058 від 23 грудня 1980 р. будь-яке порушення згаданих вище положень Закону № 891 «тягне за собою покарання у вигляді тюремного ув'язнення терміном від 1 до 3 років і штраф від 6 до 40 тис. франків». Такі санкції можуть бути застосовані і до керівника бюро, який користується послугами приватних агентів, що не відповідають вимогам зазначеного Закону.

У разі порушення керівником законодавства приватного охоронного підприємства суд має право прийняти рішення про закриття бюро на термін від 3 місяців до 5 років. Крім того, на підставі Закону № 80-1058 від 1980 р.

«компетентні адміністративні органи можуть винести рішення про тимчасове закриття бюро, якщо один з приватних агентів стане об'єктом кримінального переслідування».

У Німеччині приватне розшукове бюро має бути зареєстроване як «установа, що займається ремеслом (промислом)», оскільки «ставиться мета заробити гроші», і виконувати всі законоположення й постанови, що стосуються установ такого типу. Для засновника не потрібна фахова освіта або відповідний досвід роботи. Необхідною умовою для утворення бюро є наявність мінімального капіталу, що становить 50 тис. євро.

Приватні служби безпеки у Німеччині поділяються на дві групи:

- агентства, що надають фірмам і державним установам послуги із забезпечення безпеки об'єктів і осіб, які підлягають фізичній охороні;
- підрозділи охорони виробництва, створені самими фірмами й установами [27].

Для відкриття приватної служби безпеки (сюди також належать підрозділи охорони виробництва і спеціальні підрозділи із забезпечення фізичної безпеки клієнтів) і для укладення приватним охоронним підприємством контракту з будь-яким замовником (відомством, підприємством, фірмою), відповідно до федерального Закону про приватні підприємства, необхідно мати спеціальний дозвіл влади.

У дозволі може бути відмовлено, якщо приватна служба не забезпечує належного рівня охорони або не має для цього достатніх професійних, фінансових, технічних та інших можливостей. Конкретні критерії «надійності безпеки» викладено у відповідних постановах і директивах федеральних земель. Питання контролю за діяльністю приватних охоронних структур, їхнім оснащенням зброєю і спецтехнікою, збереженням ними службової таємниці й секретів фірм-клієнтів регулюються нормативними документами федерального міністерства господарства.

Широке залучення приватних служб безпеки для охорони режимних об'єктів, збільшення кількості підрозділів охорони на підприємствах і фірмах, здатних конкурувати з поліцією, змушують міністерство внутрішніх справ ФРН

визначати й уточнювати завдання недержавних охоронних служб, аби не допустити їхнього перетворення в безконтрольну приватну поліцію.

У Бельгії нині налічується близько 400 приватних розшукових бюро й охоронних підприємств, у яких працює понад 3 тис. співробітників. Дозвіл на право займатися приватним охоронним бізнесом видає МВС країни. Його необхідно продовжувати кожні п'ять років в аналогічному порядку за визначену плату.

Міністерство внутрішніх справ Бельгії може відмовити у видачі дозволу, якщо претендент на утворення приватного охоронного підприємства має судимість (був засуджений на термін більший, ніж на півроку). Колишні співробітники поліції, жандармерії і спецслужб можуть працювати як приватні детективи не раніше, ніж через 5 років після звільнення зі служби. Звіти про виконану роботу, що надаються клієнтам, мають відповідати визначеним критеріям і можуть бути перевірені відповідним органом. У разі порушення встановлених норм приватний детектив позбавляється ліцензії, а також притягається до кримінальної відповідальності у вигляді позбавлення волі терміном до 6 місяців. Заборонено будь-яку діяльність детектива, що загрожує громадському порядку або державній безпеці країни.

Для контролю за діяльністю приватних охоронних підприємств і вживання адекватних заходів у разі потреби в Бельгії створено спеціальний орган.

У Фінляндії визначені чіткі правові межі існування й функціонування приватних охоронних організацій (Закон про приватний розшук і Закон про приватних охоронців). Для відкриття приватних розшукових бюро потрібен дозвіл відповідної влади. Якщо діяльність приватного охоронного підприємства здійснюється на території однієї губернії (області), то такий дозвіл видається губернатором, якщо одночасно в декількох губерніях, то урядом країни.

Чинним законодавством Фінляндії визначено також загальні й обов'язкові вимоги до співробітників приватних охоронних організацій: наявність поліцейської або юридичної освіти, досвід роботи в місцевих правоохоронних структурах, високі моральні якості та благонадійність.

Особливо цікавий досвід функціонування приватних служб безпеки в Китайській Народній Республіці. Нині (від середини 80-х років минулого століття) кількість приватних охоронних підприємств у Китаї досягла майже тисячі [25, с.70].

Перші приватні охоронні підприємства в КНР виникли в містах, де найактивніше розвивалися нові форми господарювання, а також у спеціальних економічних зонах. Упродовж трьох років відпрацьовувалися методи діяльності цих служб, порядок їхньої взаємодії з правоохоронними органами.

У липні 1988 р. Держрада КНР затвердила Положення про приватні служби безпеки, розроблене міністерством громадської безпеки. Цей нормативний акт регламентує правовий статус приватних охоронних підприємств як госпрозрахункових і економічно самостійних організацій, що діють за контрактами, які укладаються з підприємствами й організаціями різних форм власності, так і тих, які співпрацюють з державними правоохоронними структурами [25, с.48].

Досвід минулого свідчить про ефективність роботи приватних охоронних підприємств у сфері охорони об'єктів і певних громадян, консалтингових послуг, а також забезпечення громадського порядку під час проведення масових заходів. Характерно, що співробітникам приватних служб безпеки в Китаї заборонено мати при собі вогнепальну зброю або спеціальні засоби поліції, застосування яких може призвести до загибелі людей. В окремих випадках їм видають поліцейські кийки.

Загалом керівництво органів громадської безпеки КНР високо оцінює діяльність приватних охоронних підприємств із забезпечення правопорядку в країні.

Слід звернути увагу на досить довгий список завдань, які вирішують іноземні приватні охоронні служби. Крім суто поліцейських функцій (захист життя і власності громадян, запобігання і розкриття злочинів, контроль за технічним станом транспортних засобів), вони забезпечують перепускний режим, пожежну безпеку на підприємствах і в офісах, ведуть боротьбу з промисловим

шпигунством і витоком інформації (контррозвідка), збирають відомості про конкуруючі фірми й осіб, що претендують на звільнені посади (розвідка), проводять розслідування причин виробничих аварій і травм. Приватні охоронно-розшукові фірми в США щорічно приносять державі понад 9 млрд доларів прибутку.

У США діяльність охоронних організацій узаконена директивою уряду.

Статус недержавних охоронних підприємств в судочинстві Італії визначено кримінально-процесуальним кодексом країни [21].

Майже в усіх інших країнах світу функціонування охоронних організацій регулюється законодавством. Варто зазначити також про добре налагоджену взаємодію між поліцією і приватними охоронними фірмами.

В Австрії, наприклад, існує практика інформування приватних детективів про нові тенденції і методи боротьби зі злочинністю. У Великій Британії недержавні охоронні агентства беруть участь у роботі Постійної Ради МВС з запобігання злочинності і мають при ній свої представництва. У Німеччині, Швеції, Греції, Туреччині поліція надає допомогу в навчанні представників приватних розшукових бюро. Все ж не завжди поліція цілком довіряє приватним детективам. Їхня діяльність вважається допоміжною, тобто доповнює роботу державної поліції.

У промислово розвинутих країнах на утримання служб безпеки виділяється до 20% місцевих прибутків за рік. Ось як охоронна фірма витрачає ці кошти:

- на утримання фізичної охорони до 50%;
- на утримання технічної охорони до 30%;
- на інші способи забезпечення охорони та безпеку підприємства до 20%.

Своєрідною є діяльність приватних охоронних підприємств у Російській Федерації.

Нині в Росії зареєстровано близько 10 тис. приватних охоронних агентств, у яких працює майже 400 тис. співробітників. За оцінкою президента Асоціації ветеранів групи «Альфа» і Російського союзу підприємств безпеки С. Гончарова, це здебільшого саме ті приватні охоронні підприємства, що за минулі роки

відвоювали цей сегмент ринку у кримінальних структур, так званих бандитських «дахів».

Більшість російських приватних охоронних підприємств працює за досить поширеними напрямками, здійснюючи охорону (зокрема технічну й пожежну) закладів середнього і малого бізнесу, надаючи їх власникам особисту охорону, юридичну підтримку у разі повернення боргу тощо. Зазначені підприємства, як правило, підтримують дружні стосунки (зокрема скріплені договорами про співробітництво) з місцевими підрозділами органів внутрішніх справ, беруть участь у спільних заходах.

Так, співробітники московського охоронного підприємства «Квант-В» разом із працівниками поліції патрулюють під час масових загальноміських заходів територію поблизу спорткомплексу «Олімпійський». Деякі інші приватні охоронні підприємства, реалізуючи укладені з територіальними відділеннями поліції договори про співробітництво і взаємодопомогу, беруть участь у спільних нічних чергуваннях.

Окреме місце в охоронному бізнесі посідають служби безпеки великих підприємств, холдингів, акціонерних товариств. Безпосередній зв'язок із конкретним напрямом фінансово-промислової діяльності робить роботу відповідної служби безпеки стабільною, рівномірною і високооплачуваною у сфері функціонування недержавних охоронних організацій.

Характерно, що до керівництва більшості таких служб безпеки входять колишні високопоставлені офіцери КДБ (МБ, ФСК, ФСБ), добре обізнані з агентурно-оперативною діяльністю. Щедрі субсидії на «розкрутку» роботи служби безпеки, значимість фігур «хазяїв» на владному і політичному Олімпі з одержанням ними відповідних карт-бланшів — усе це сформувало своєрідну мережу «міні-КДБ» при фінансово-промислових гігантах. Чисельність таких структур коливається від 35 до 50 осіб, залежно від укомплектованості вакансій.

Органами внутрішніх справ Російської Федерації вже накопичено значний позитивний досвід взаємодії з приватними охоронно-розшуковими підприємствами. Зокрема, ст. 3 Закону РФ «О частной детективной и охранной

деятельности в Российской Федерации» від 11 березня 1992 р. надає підприємствам, які здійснюють приватну детективну й охоронну діяльність, право сприяти державним органам у забезпеченні правопорядку, зокрема на договірній основі. У 1995 р. за участю охоронних підприємств органами ГУВС Москви проведено 4 загальноміські операції і близько 140 рейдів. У чергові частини підрозділів поліції доставлено понад 4 тис. Правопорушників [91, с.111].

Сформована практика діяльності приватних охоронно-детективних підприємств, тенденції її розвитку в умовах формування ринкових відносин дають змогу визначити такий перелік основних охоронних послуг і дій, спрямованих на зміцнення економічної безпеки в РФ:

- фізична охорона об'єктів і приватних осіб з використанням сучасних технічних засобів, вогнепальної зброї і спецзасобів;
- забезпечення безпеки об'єктів і приватних осіб з використанням програмно-технічних комплексів захисту інформаційних систем;
- забезпечення інформаційної безпеки недержавних суб'єктів економічних відносин;
- інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницького ризику і захист комерційної таємниці;
- надання консультацій керівниками попередньо створюваних підприємств і комерційних організацій з питань комплексної безпеки у формі розробки практичних рекомендацій;
- забезпечення безпеки комерційних об'єктів міської інфраструктури;
- участь у забезпеченні безпеки держпідприємств, міжнародних комерційних виставок, конгресів, симпозіумів, творчих фестивалів тощо;
- спільне з патрульно-постовою службою органів внутрішніх справ патрулювання в районах міста (за місцем реєстрації охоронного підприємства);
- забезпечення порядку в місцях проведення масових культурно-спортивних і видовищних заходів [91 с. 129].

3.2 Напрями удосконалення механізму правового забезпечення охоронної діяльності в Україні

Пошук нових ефективних форм боротьби із правопорушеннями, зміцнення законності й правопорядку в суспільстві та безпеки громадян, повинні ґрунтуватися на сучасній доктрині про юридичну природу правоохоронної діяльності, включаючи і охоронну. Розглядаючи охоронну діяльність як один з видів юридичної діяльності слід зазначити, що сучасний світовий досвід свідчить про те, що чимало країн світу при забезпеченні правопорядку в суспільстві та безпеки громадян покладаються не тільки на державні правоохоронні органи, але й на суб'єкти охоронної діяльності які перебувають в інших формах власності. Досить зазначити, що в деяких країнах світу, від загального числа осіб, які професійно працюють в сфері правоохоронної діяльності 50 - 80% зайняті в індустрії забезпечення безпеки.

У цьому зв'язку виникає необхідність у з'ясуванні ролі й місця охоронної діяльності як одного з видів правоохоронної діяльності, формуванні методологічних підходів до вивчення її природи, організаційно — правових засад здійснення. Не менш актуальним є і проведення аналізу особливостей правового регулювання діяльності суб'єктів охоронної діяльності в Україні та удосконаленню її поняттєво-категоріального апарату. З позицій системного підходу, охоронну діяльність можна розглядати як складну, певним чином організовану систему. Реалізація саме цього підходу дозволяє виявити в охоронній діяльності як державно-правовому явищі таких елементів, як системність, наявність структурних і функціональних залежностей та взаємозв'язків з суб'єктами правоохоронної діяльності.

Природа охоронної діяльності повинна розглядатися в контексті теорії юридичної діяльності, якій властиві специфічні риси. До їх числа віднесені наступні:

- 1) юридична діяльність здійснюється в сфері забезпечення прав людини;

- 2) вона здійснюється на професійній основі з використанням юридичних знань і практичних навичок;
- 3) діяльність суб'єктів цієї діяльності зорганізується відповідно до отриманої ліцензії;
- 4) в ході здійснення цієї діяльності встановлюються, змінюються та припиняються суспільні відносини для чого використовуються як правові, так і організаційні засоби;
- 5) здійснення охоронної діяльності регламентується Законом «Про охоронну діяльність»;
- 6) охоронна діяльність здійснюється в різноманітних формах, включаючи як теоретичну (навчання охоронників) так і практичну (охорона майна та фізичних осіб) [11, с.145].

Аналізуючи чинне законодавство України, що регламентує порядок здійснення охоронної діяльності, слід зазначити, що воно має певні недоліки, а саме:

- 1) відсутнє легалізоване, закріплене в законодавстві поняття «Недержавна охоронна діяльність»;
- 2) фактично закріплена дво-векторна можливість здійснення недержавної охоронної діяльності, щодо першого, то вона здійснюється з метою захисту публічно-правових інтересів, щодо-другого, то це специфічний вид господарської діяльності, мета якої є одержання прибутку;
- 3) має місце неповнота й фрагментарність нормативно-правової бази, що регулює взаємодію і координацію недержавних охоронних структур з державними правоохоронними органами, щодо спільних дій спрямованих на забезпечення правопорядку в суспільстві та безпеки громадян;
- 4) на відміну від державних органів, що здійснюють охоронну діяльність, використання суб'єктами недержавної охоронної діяльності спеціальних способів, прийомів та засобів, в тому числі і зброї, забороняється;

5) встановлене обов'язкове ліцензування певних видів охоронної діяльності, що здійснюються недержавними суб'єктами, причому ліцензії видаються державними органами, які самі безпосередньо здійснюють охоронну діяльність;

6) відсутнє належне правове регулювання відомчими нормативними актами МВС України порядку здійснення охоронної діяльності не державними суб'єктами та інші.

Суттєва особливість українського «охоронного» законодавства полягає в тому, що її недержавні суб'єкти не можуть мати назв, схожих з назвами офіційних державних правоохоронних органів і відповідні знаки відмінності.

Правовим фундаментом на якому повинна будуватися нормативно-правова база охоронної діяльності є Конституція України. Саме вона містить ряд принципів положень, сукупність яких і визначає характер і зміст охоронної діяльності яку здійснюють її недержавні суб'єкти в Україні.

До їхнього числа належать:

1) ст.3 Конституції України, яка закріпила положення про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищими соціальними цінностями. Тому саме, визнання прав і свобод людини як найвищої соціальної цінності, а також забезпечення гарантій їх дотримання повинні визначати зміст і спрямованість діяльності як держави в цілому, так і органів виконавчої влади, зокрема. Саме тому держава повинна відповідати перед людиною за дотримання законності в діяльності своїх органів, а забезпечення прав і свобод людини є їх головним обов'язком;

2) ст. 42 Конституції України закріплює право кожного громадянина на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом;

3) ч.4 ст. 55 Конституції України, встановлює право кожної особи захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань будь-якими способами і засобами, що не заборонені законом, а ч.1 ст. 59 Конституції України закріплює право кожного громадянина на правову допомогу.

Аналіз законодавства, що регулює охоронну діяльність в Україні, показує, що порядок її здійснення регулюється нормами як публічного, так і приватного

права. Причому у переважній більшості випадків норми, що регулюють публічно-правові відносини є імперативними, тобто такими, які не допускають будь-яких відхилень від дотримання передбачених цими нормами приписів. Щодо, цивільно-правових відносин то "правовим фундаментом" їх регулювання є природне право кожного громадянина на захист і самозахист своїх цивільних прав (ст.ст. 15, 19, 20 Цивільного кодексу України), і на право особи на здійснення підприємницької діяльності (ст.43 Господарського кодексу України). Тому в межах цивільно — правових відносин охоронна діяльність може здійснюватися як з метою захисту особистих немайнових, так й особистих майнових прав.

Розглядаючи охоронну діяльність, як певний вид підприємництва, необхідно вказати, що згідно ст. 9 Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" охоронна діяльність, а саме: надання послуг, пов'язаних з охороною державної й іншої власності, надання послуг з охорони громадян, підлягає ліцензуванню.

Порядок й умови охоронної діяльності, а також умови одержання ліцензій на її здійснення, і організація контролю за її суб'єктами визначаються відомчими нормативними актами МВС України. Щодо використання пристроїв і спеціальних технічних засобів, які використовуються для негласного зняття інформації з каналів зв'язку в Україні то незалежно від виду охоронної діяльності, воно заборонено.

Законодавство України здійснення такого різновиду охоронної діяльності як приватна детективна діяльність, прямо не передбачає, проте і не забороняє. У зв'язку із цим, становить певний інтерес досвід Російської Федерації в цій сфері, оскільки правовий статус приватних детективних структур у цій країні детально регламентований. Крім того, інтерес до досвіду Росії обумовлений і тим, що легалізація діяльності недержавних охоронних підприємств проходила в період підвищеної криміногенної ситуації в країні, що, у свою чергу, "наклало відбиток" на прийняття законодавства про приватну детективну й охоронну діяльність і на правозастосовчу практику.

Так, аналіз нормативно-правової бази Російської Федерації, яка регулює діяльність недержавних охоронних структур, показує, що відносини в цій сфері врегульовані як законами, так і підзаконними нормативно-правовими актами. Приватні детективи й охоронці мають певне коло службових повноважень, які дають їм можливість здійснювати свою діяльність на законних підставах. Щодо контролю за діяльністю недержавних охоронних структур то ці повноваження покладені на Міністерство внутрішніх справ.

Слід зазначити, що законодавством країн Європи, Росії, Молдови й Казахстану такий вид охоронної діяльності також допускається насамперед для охорони комерційної таємниці, запобігання спроб збору відомостей, які її становлять. Тому, на наш погляд українському законодавцеві варто врахувати досвід Російської Федерації в цій сфері при розробці відповідних законів й інших нормативно-правових актів, які регулюють діяльність недержавних охоронних структур. Головне, у цьому напрямку виявити тенденції й закономірності між ефективністю функціонування недержавних суб'єктів охоронної діяльності і рівнем законності й правопорядку в суспільстві; створити надійні юридичні механізми захисту цивільно — правових інтересів громадян у сфері надання охоронних послуг; визначити та нормативно закріпити оптимальні форми взаємодії й координації як державних, так і недержавних суб'єктів охорони, а також детально регламентувати контроль у цій сфері.

Отже, із аналізу вищезазначеного можна зробити висновок, що система контролю в сфері надання охоронних послуг в зарубіжних країнах є найважливішим та невід'ємним інститут державного управління. Для більшості зарубіжних країн притаманним є застосування різних методів та форм по відношенню до різних підконтрольних об'єктів. Зокрема чітко простежується застосування різних підходів до здійснення контролю за діяльністю приватних та державних охоронних організацій. У цілому слід зазначити, що позитивний досвід зарубіжних країн у здійсненні контролю в сфері надання охоронних послуг неодмінно варто враховувати під час здійснення правової регламентації контрольної діяльності в даній сфері. Також, звертаючись до сучасного світового

досвіду можна зробити висновок про те, що забезпечення правопорядку й безпеки в суспільстві можна досягти тільки при належній взаємодії правоохоронних органів із суб'єктами охоронної діяльності, які перебувають в інших формах власності. Головним завданням такої взаємодії є погодженість дій при виконання функцій по охороні правопорядку. Саме тому, правова політика держави в сфері охоронної діяльності повинна бути спрямована на подолання їх взаємної недовіри та протиставленні, удосконаленні правового статусу недержавних суб'єктів охоронної діяльності та обмеження їхнього числа тими, хто відповідає встановленим державою стандартам.

Важливим чинником адміністративної діяльності країн-членів Європейського Союзу у сфері охоронної діяльності є визначення кваліфікаційних вимог до персоналу охорони. Законодавство більшості країн вимагає, щоб персонал охорони володів високими діловими та особистими якостями. Заборонено приймати на роботу осіб, які мають судимість. Під час здійснення охоронних послуг персонал охорони повинен бути в уніформі та мати посвідчення. Відтак, наявність мінімальних стандартів професійної кваліфікації персоналу охорони щодо надання послуг із забезпечення безпеки фізичних осіб і майна є доволі прогресивним явищем у правовому просторі Європейського Союзу. В Україні слід теж на законодавчому рівні затвердити мінімальні стандарти професійної кваліфікації персоналу охорони, які б позитивно вплинули на підбір персоналу та наявність у нього відповідних якостей для надання послуг із забезпечення безпеки фізичних осіб і майна.

Порівнявши досвід багатьох країн світу, можна з точністю сказати, що приватні детективні бюро й служби безпеки в розвинутих країнах надають істотну допомогу місцевим правоохоронним органам у боротьбі з організованою злочинністю, порушеннями громадського порядку, промисловим шпигунством, шахрайством у бізнесі тощо.

Проведений порівняльно-правовий аналіз регулювання та функціонування приватних охоронних підприємств у деяких зарубіжних державах дає підстави стверджувати, що приватні охоронні організації в цих державах посідають чільне

місце в системі органів, які здійснюють профілактику правопорушень. У деяких державах відсутній поділ: немає приватної охоронної та детективної діяльності. Це підтверджується досвідом країн, в яких регулювання приватної охоронної та детективної діяльності здійснюється двома різними нормативними актами. У таких випадках здійснюється принципове розмежування компетенції.

Також, проаналізувавши законодавство, що регламентує приватну охоронну діяльність в Україні, можна вказати, що впливає необхідність більш детального розгляду питань, які стосуються правового статусу суб'єктів цього виду діяльності — приватних охоронців. Правовий статус недержавних правоохоронних організацій нині зовсім не визначений, як і статус приватних охоронців.

Висновки та пропозиції

Проведене дослідження правових засад охоронної діяльності в Україні та отримані на його основі результати спрямовані на вирішення проблематики охоронної діяльності. Дане дослідження спрямоване на визначення конкретних проблем та надання конкретних пропозицій щодо удосконалення охоронної діяльності в Україні.

Спираючись на результати виконання дослідницької роботи на основі чинного законодавства України і практики його реалізації, зарубіжних та міжнародних нормативно-правових актів, теоретичного осмислення наукових праць у різних галузях юриспруденції, врахування статистичних та аналітичних матеріалів, нами було викладено відповідні висновки, надано пропозиції та рекомендації, спрямовані на удосконалення правових засад охоронної діяльності.

Під час написання кваліфікаційної роботи було **досліджено**:

1. Поняття охоронної діяльності як об'єкту правового регулювання. Аналіз положень законодавства, точок зору науковців окреслив чітке поняття охоронної діяльності, під якою слід розуміти надання послуг з охорони власності та громадян. Так, можна виокремити об'єкти охорони:

- 1) майно громадян;
- 2) юридичні особи;
- 3) фізичні особи.

2. Встановлено, що на сьогодні в Україні сформована доволі значна нормативно-правова база, на основі якої здійснюється охоронна діяльність. Основний закон, яким регулюється відповідний вид діяльності є закон України «Про охоронну діяльність» від 22.03.2012, на даний момент чинний за редакцією від 04.11.2018 року. Охоронна діяльність спирається на цілий ряд інших законодавчих актів, так як: Цивільний кодекс, Кодекс про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс, Трудовий кодекс, Закони «Про національну поліцію», «Про ліцензування окремих видів діяльності», Законом

«Про ліцензування певних видів господарської діяльності» і ряд інших. Але, спираючись на наш аналіз, можна чітко сказати, що вона певною мірою суперечлива, містить багато прогалин, не відповідає сучасній практиці охоронної діяльності, науковим розробкам в цій сфері.

3. Визначено, що процес створення єдиної комплексної системи забезпечення безпеки, що охоплює державні правоохоронні органи та недержавні охоронні структури, на даний час не в повній мірі забезпечує потреби розвитку і потребує більш інтенсивної роботи над ним.

Важливим досягненням було б прийняття законів, які б регулювали здійснення охоронної діяльності, у тому числі і приватної, та створювали б необхідні рівні умови всім суб'єктам охоронної діяльності, наприклад прийняття Закону України «Про зброю». На даний час в Україні тема організаційно-правового регулювання охоронної діяльності ще не знайшла належного наукового дослідження в юридичній науці, практично не існує сформованих наукових організацій, які б займалися дослідженням даної проблеми так, як цього вимагає наше швидкоплинне і не завжди безпечне життя.

Доцільним буде вказати на те, що ефективне організаційно-правове регулювання охоронної діяльності, як і будь якої іншої сфери діяльності, можливе лише за наявності комплексної системи нормативних документів, що охоплює державний, галузевий (відомчий) і виконавчий (охоронного підприємства) рівні. На практиці ж є лише документи державного рівня. Якщо привернути увагу законодавця до систематизації та створення певної ієрархії, то можна значно допомогти в боротьбі зі злочинною діяльністю. Процес створення нових нормативних документів характеризується евристичним підходом, при якому нові документи з'являються не в плановому порядку, передбаченим державною програмою, а спонтанно, шляхом набору найменувань, у міру потреби або ініціативі окремих фахівців. Такі документи мають бути розроблені без системи і пакету суміжних документів, в інакшому випадку вони будуть малодієві через неповноту, неузгодженість, суперечності і дублювання. Нормативно-правова база, що містить розрізнені і слабо структурно зв'язані між собою документи, що

стосуються лише окремих аспектів проблеми в сфері охорони, лише фрагментарно покривають потреби забезпечення безпеки вітчизняного суспільства.

4. Було з'ясовано, що відсутність в чинному законодавстві чітких критеріїв для розмежування об'єктів охорони між суб'єктами охоронної діяльності, наділення суб'єктів охорони державного підпорядкування по суті правом займатися комерційною діяльністю з використанням при цьому адміністративного ресурсу, тобто бути по факту одним із суб'єктів ринку охоронних структур, приводить на практиці до конфліктних ситуацій, створює труднощі для здійснення державного контролю, породжує корупцію, що зрештою не сприяє тим цілям, на досягнення яких направлена охоронна діяльність. Є в чинному законодавстві і цілий ряд інших протиріч і неузгодженостей, які стосуються компетенції, підстав, умов і порядку застосування фізичної сили, спеціальних, технічних засобів і вогнепальної зброї, а також здійснення контролю за суб'єктами охоронної діяльності, і деякі інші. Подолання прогалин і недоліків законодавства у сфері охорони має включати в себе певну концептуальну основу, яка має забезпечити підготовку взаємозв'язаних єдиною ідеєю пакету законів.

5. Проаналізовано ефективність роботи охоронних структур в межах чинного законодавства. Вказано, що нерівність між суб'єктами охоронної діяльності значно впливає на якість наданих робіт, з яких потім випливають негативні наслідки. Вдосконалення вимагають правові положення, що регулюють взаємодію державних та недержавних структур. Для підвищення ефективності роботи потрібно впровадити єдиний методологічний, комплексний, цілісний підхід до законодавчої політики, в якій закони, що регулюють охоронну діяльність, ґрунтуються на єдиній концептуальній основі. Інакше кажучи, має бути збудована строга ієрархічна система підготовки законодавства у сфері охорони, яка б передбачала спочатку ухвалення загальних законів, що закладають принципи охоронної діяльності, а потім — приватні, регулюючі окремі види охорони. Було б доречно створення законодавства, яке б регулювало сферу охорони послуг в цілому та озброєних зокрема, і базувалось на конституційних

принципах рівності прав господарюючих суб'єктів незалежно від форми власності, що забезпечить реальну конкуренцію на ринку.

На даний час здійснення охоронної діяльності в Україні потребує найшвидшого законодавчого регулювання, оскільки ситуація на ринку охоронної діяльності постійно загострюється, що призводить до судової тяганини, конфліктів, непорозумінь, негативно впливає на забезпечення охорони і безпеки значної кількості фізичних і юридичних осіб. Існуюча нормативна неврегульованість дає можливість розвитку недобросовісної конкуренції.

6. Проаналізовано організаційно-правове забезпечення охоронної діяльності. Слід також уніфікувати термінологію, що вживається в охоронному законодавстві, встановити гарантії правового і соціального захисту учасників охоронної діяльності, освіти та інші питання загального характеру. Також, відсутність у Законі України «Про охоронну діяльність» чітких критеріїв для віднесення об'єктів інших форм власності до об'єктів захисту відомчої охорони створює об'єктивні передумови для появи на ринку охоронних послуг ще одного суб'єкта в особі відповідних державних органів зі всіма витікаючими з цього негативними наслідками.

7. Проведено аналіз факторів впливу на ефективність, які показують, що Україні недержавні охоронні служби все ж не мають того переліку можливостей, якими користуються охоронні служби державного підпорядкування. А саме діяльність недержавних охоронних структур, яких в Україні налічується близько чотирьох тисяч, більш за все потребує законодавчого врегулювання. Випливають негативні наслідки такої нерівності як для замовника послуг, так і для того, хто охоронні послуги надає. Потрібно на законодавчому рівні встановити правові, організаційні та економічні засади провадження охоронної діяльності суб'єктами господарювання всіх форм власності. Необхідно чітко визначити і, по максимуму, вирівняти можливості недержавних форм господарювання у сфері охоронної діяльності.

Розробка і ухвалення законів, які всебічно контролювали би можливості та відповідальність охоронних служб (при чому така розробка повинна виключити

перевагу одного над іншим) створить сприятливі умови для розвитку всіх видів охорони, підвищить якість взаємодії її суб'єктів, сприятиме вдосконаленню державного контролю та надзору за діяльністю суб'єктів недержавної охоронної діяльності.

8. Здійснено аналіз зарубіжного досвіду організаційно-правового забезпечення функціонування охоронної діяльності, а також запропоновано можливі шляхи його впровадження в Україні.

Із аналізу даного аспекту можна зробити висновок, що система контролю в сфері надання охоронних послуг в зарубіжних країнах є найважливішим та невід'ємним інститутом державного управління. Для більшості зарубіжних країн притаманним є застосування різних методів та форм по відношенню до різних підконтрольних об'єктів. Зокрема чітко простежується застосування різних підходів до здійснення контролю за діяльністю приватних та державних охоронних організацій. У цілому слід зазначити, що позитивний досвід зарубіжних країн у здійсненні контролю в сфері надання охоронних послуг неодмінно варто враховувати під час здійснення правової регламентації контрольної діяльності в даній сфері.

В Європі дуже важливим є визначення кваліфікаційних вимог до персоналу охорони. Законодавство більшості країн встановлює, що персонал охорони має володіти високими діловими та особистими якостями. Заборонено приймати на роботу осіб, які мають судимість. Під час виконання своєї роботи персонал охорони повинен бути в уніформі та мати посвідчення.

9. Правильним шляхом удосконалення ефективності роботи охоронної діяльності загалом полягає в тому, що потрібно більше уваги зі сторони законодавства до приватних служб безпеки. Надання можливостей для співпраці, рівності з державними правоохоронними органами, надасть великий результат у боротьбі з організованою злочинністю, порушеннями громадського порядку, промисловим шпигунством, шахрайством у бізнесі.

Проаналізувавши всі аспекти даного дослідження, слід запропонувати наступні напрями удосконалення охоронної діяльності:

1. Створення окремого органу, уповноваженого на видання відповідної ліцензії. На даний час в Україні суб'єктом ліцензування охоронної діяльності є МВС України, який одночасно виступає суб'єктом надання охоронних послуг. Тому з метою уникнення протиріччя в діяльності приватних та державних охоронних структур, доцільним є запропонувати створити незалежний орган з ліцензування охоронної діяльності та визначити його правовий статус на законодавчому рівні.
2. Включити статтю до Закону України «Про охоронну діяльність», яка визначатиме структурування охоронних державних підприємств та організацій у сфері охоронної діяльності відповідно до сфери їх діяльності та повноважень.
3. При внесенні змін до чинного законодавства брати до уваги міжнародний досвід у сфері охоронної діяльності, а саме на законодавчому рівні дозволити співпрацю між державними та приватними підприємствами, що дозволило б зменшити кількість протиправних вчинків та вживати заходи проти них.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254>.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 08.03.2004 № 1618-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
4. Про охоронну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 18.10.2012 №4616-VI – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4616-17>.
5. Про міліцію: Закон України 20.12.1990 № 565-XII / втратив чинність на підставі Закону N 580-VIII (580-19) від 02.07.2015 [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12>;
6. Про національну гвардію України [Електронний ресурс]: Закон України від 13.03.2014 року – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18>;
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 №877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію» [Електронний ресурс]:— Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>;
8. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 13.10.2005 № 878 «Про Департамент Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ України» [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1321-05>;
9. Постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 № 2471-XII «Про право власності на окремі види майна» [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2471-12>;

10. Постанова Верховної Ради України від 01.12.1999 № 1253-XIV «Про проекти законів України про професійну охоронну діяльність, про Державну службу охорони при Міністерстві внутрішніх справ України, про недержавну охоронну діяльність» [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1253-14>;
11. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 23.05.2017 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України» [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17>;
12. Курило В.І. Організаційно-правові засади надання охоронних послуг: автореф. Дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 “Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право” – Ірпінь, 2002. – 24с. ;
13. Сачаво А.Г. Взаємодія державних правоохоронних органів та недержавних охоронних структур у забезпеченні правопорядку в Україні // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2003. – № 5. – 220с.;
14. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / редкол.: В. В. Завальнюк (голов. ред.) [та ін.] ; відп. за вип. М. В. Афанасьєва. – Одеса: Юрид. л-ра, 2015. – Вип. 75. – 460 с.;
15. Науковий вісник Ужгородського національного університету /2015/ Серія ПРАВО/ Випуск 30. Том 2/ Припутенець Д.С. «Взаємодія приватних охоронних структур з правоохоронними органами та громадськістю у сфері забезпечення безпеки фізичних осіб та охорони права власності» — с. 65-68;
16. Калайда М.М., Науковий вісник Ужгородського національного університету /2015/ Проблеми організаційно-правового регулювання охоронної діяльності в Україні; — стаття;
17. Капеняк В. Приватна охоронна структура як соціальна необхідність держави // Персонал: журнал інтелектуальної еліти. – 2007. – № 1. – С. 65-57.;

18. О. Пунда Приватна охоронна та детективна діяльність (перспективи правового регулювання)/ Хмельницький економічний університет, 159/2, 29008 Хмельницький, Україна — стаття;
19. Пчолкін В. Д. Поняття, сутність та завдання взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ // Проблеми взаємодії територіальних і транспортних органів внутрішніх справ у попередженні та розкритті злочинів: наук.-практ. конф. 23 травня 2003 р.: тези допов. – Львів, 2004. – С. 93–104;
20. Сущенко В. Д. Організація управління персоналом в органах внутрішніх справ / В. Д. Сущенко, А. М. Смирнов, О. І. Коваленко, А. А. Смирнов. – К.: Нац. академія внутр. справ України, 1999. – 400с.
21. Єщук О. М. Зміст адміністративної діяльності ОВС щодо охорони права власності // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 45. – С. 106–110.
22. Крылова И. С. / Проблемы управления в Европейском Союзе в связи с его расширением // Государство и право. – 2003. – № 7. – С. 59–66.
23. Panorama de l'Industrie de la Securite Privee dans les 25 Etats membres de l'Union Europeenne Introduction // Panorama de l'Industrie de la Securite Privee en Europe apres le 1er mai 2004. – 28 лютого 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coess.org/pdf/panoramic_overview_conclusion-fr.pdf
24. Сатановський О. Недержавна служба безпеки захищає бізнес: (Бесіда з віце-президентом Федерації недерж. служби безпеки України) // Час-Тіме. — 1999. — 2 березня. — С. 7.
25. Дашков Г. В., Кигас В. Н., Мелик-Дадаева И. А., Тюрина Л. П. Обеспечение законности в деятельности частных правоохранительных служб за рубежом. — М., —2004 — 350с.
26. Сищик на замовлення: (Приват. детект. служби у Великобританії) // Іменем закону. — 1992. — № 37 (вересень). — С. 10.

27. Крысин А. Частные службы безопасности КНР // Частный сыск. Охрана. Безопасность. — 1995. — № 1. — С. 89–90.
28. Зульфугарзаде Т. Э. Менеджмент в системе негосударственных правоохранительных организаций (Мекосепрология): Практическое пособие в вопросах и ответах. — М., 1996 — 78с.;
29. Polizei und private Sicherheitsdienste arbeiten enger zusammen: // Polizei und private Sicherheitsdienste arbeiten enger zusammen – 25 лютого 2010 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cop2cop.de/2009/11/12/polizei-undprivate-sicherheitsdienste-arbeiten-enger-zusammen>
30. Real Decreto 2364/1994 de 9 de diciembre, que aprueba el Reglamento de Seguridad Privada // Real Decreto 2364/1994 de 9 de diciembre, que aprueba el Reglamento de Seguridad Privada – 13 березня 2010 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mir.es/SGACAVT/derecho/rd/rd2364-1994.html>
31. Сатановський О. Недержавна служба безпеки захищає бізнес: (Бесіда з віце-президентом Федерації недерж. служби безпеки України) // Час-Тіме. — 1999. — 2 березня. — С. 7.;
32. Басова А.В. Права та обов'язки замовника в договорі охорони:// Науковий вісник Харківського державного університету. — 2014 — с.119-121;
33. Бандурка О.М., Діяльність органів внутрішніх справ у надзвичайних ситуаціях. – Харків, 1993. – 64с.;
34. Зульфугарзаде Т. Э., Менеджмент в системе негосударственных правоохранительных организаций (Мекосепрология): Практическое пособие в вопросах и ответах. — М., 1996.
35. Абрамов В. С., Профессиональная подготовка охраны / В.С. Абрамов.— М., 1999. — 342с.;
36. Алексеенко, В.Н. Система защиты коммерческих объектов. Технические средства защиты / В.Н. Алексеенко. – М., 1992. – 342с.;
37. Балев М., Профессия — частный охранник / М. Балев — М.: "Еднство", 2001. — 215с.;

38. Білозьоров Є., Правові гарантії захисту прав і свобод людини в Україні: реалії та проблеми / Є. Білозьоров // Адвокат. – К., 2009. – № 8. – С. 26-30.;
39. Биструхін, Г. Протидія міжнародному тероризму / Г. Биструхін // Україна - НАТО. — К., 2006. — № 4 (14). — С. 24-31.;
40. Биструхін Г., Протидія тероризму та криза сучасних правових норм розвинутих держав / Г. Биструхін // Підприємництво, господарство і право. - К., 2006. — № 8. — С. 133 — 136.;
41. Богомол, А. Борьба с терроризмом: украинский вариант / А. Богомол // Свобода. — 2003. — № 22. — 3-9 черв. — С. 5.;
42. Борисов И.Н., Анализ услуг в области безопасности / И.Н. Борисов // Безопасность предпринимательства и личности, 1995, № 1, январь. – С.34-36.;
43. Васильєв Г., Заслін злу можна поставити спільними зусиллями: / Г. Васильєв // Голос України. — 2002. — №223-224.-28 листоп. — С. 4.;
44. Влэквел, Д. Это полезно знать // Частный сыск и охрана.— 1993. – 120с.;
45. Волошин В. Не тільки свобода, а й відповідальність // Політика і час. — К., 2006. — № 6. — С. 22 - 26.;
46. Герасимчук В.Г., Маркетинг: теорія і практика / В.Г. Герасимчук - К.: Вища школа, 2004.— 327 с.;
47. Радутний, О. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання або розголошення комерційної таємниці / О. Радутний // Право України. — 2002. — № 3. — С.110 - 113.;
48. Герчикова И.Н. Международное коммерческое дело / И.Н. Герчикова. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 2006. — 501 с.;
49. Гладишенко М., Правові та організаційні аспекти діяльності підприємця для захисту комерційної таємниці: / М. Гладишенко // Персонал. — 2005. — № 3. — С.51-55.;
50. Гоголь, Б.М., Проблеми цивільно-правової охорони комерційної таємниці в Україні: / Б.М. Гоголь // Вісник господарського судочинства. — 2004. — № 3. — С.264 - 266.;

51. Голошубова Н., Равняясь на конкурентов / Н. Голошубова, О. Голошубов // Капитал.— 2007.— № 7-8.— С. 58-59.;
52. Голубков Е.П., Маркетинг: выбор лучшего решения / Е.П. Голубков, Е.Н. Голубкова, В.Д. Секерин. — М.: Экономика, 1993.— 222с.;
53. Гончар И., Режим коммерческой тайны: // Юрид. практика. — 2005. — 4 окт. — С.9.;
54. Гуцалюк М., Захист інформації у підприємницькій діяльності // Приватне право і підприємництво. — К., 2003. — Вип.3. — С.88–91.;
55. Деревянко Е., Ловушка для шпиона: Небезкорысная любознательность посторонних может нанести непоправимый ущерб бизнесу: / Е. Деревянко // Бизнес. — 2004. — (№9). — С.66 - 69.;
56. Дайновський, Ю.А. Ефективні рішення в мікроекономіці: 505 прийомів бізнесу / Ю.А. Дайновський.- Львів: Ініціатива, 2007.—160 с.;
57. Дашков Г.В., Обеспечение законности в деятельности частных правоохранительных служб за рубежом / Г.В. Дашков, В.Н. Кигас, И.А. Мелик-Дадаева, Л.П. Тюрина.— М., 1994. — 136с.;
58. Дикань В., Управління якістю як фактор конкурентоспроможності підприємства / В. Дикань // Економіка України.— 2001.—№ 1.—С. 43-47;
59. Дунас Т., Роль прокуратури у захисті прав і свобод людини та громадянина / Т. Дунас // Підприємництво, господарство і право. — К., 2003. — № 2 — С. 100-105;
60. Задыхайло Д.В., Предпринимательское право в Украине / Д.В. Задыхайло. — Харьков: Эспада-Синтекс, 2007.— 456с.;
61. Захаров Є., Старі й нові виклики / Є. Захаров // Свобода. — 2005. — № 44. — 20-26 груд. - С. 6;
62. Захаров Є., Загальний огляд порушень прав людини і основоположних свобод у 2008 році в Україні / Є. Захаров // Громадянське суспільство. — К., 2009. — № 3. — С. 2-6;
63. Захаров П.М., Цивільні правовідносини / П.М. Захаров. — Х.: Наука, 2002. — 684с.

64. Ілюшин Ю., Недержавна правоохоронна діяльність / Ю. Ілюшин, Л.Собелевський // Право України. — 1993. — №2. — С. 48-49;
65. Калинин Г., Негосударственная служба безопасности в Украине: текущий момент и перспективы / Г. Калинин // Служба безопасности. — 1996. — №10. — С. 18-19;
66. Калужний Р. А., Інформатизація, право, управління (організаційно-правові питання) / Р.А. Калужний. — К., 2002. — С. 124-127;
67. Крысин А., Охранный бизнес Украины / А.Крысин // Частн. сыск. Охрана. Безопасность. — 1995. — №2. — С. 88-92;
68. Курило В., Надання охоронних послуг як об'єкт підприємництва / В.Курило //Право України.- 2003, №2 - С. 55-56;
69. Крысин А.В., Частные банковские службы безопасности Великобритании / А.В.Крысин // Частный сыск и охрана. — 1993. — №10. — С.4-8.;
70. Крысин А.В., Частные сыскные и охранные агентства за рубежом: практика создания, функционирования и подбора кадров / А.В. Крысин. — М., 1992. — 268 с.
71. Крысин А.В., О деятельности частных охранно-сыскных бюро и служб безопасности в Японии / А.В.Крысин // Частный сыск и охрана, 2003, № 9. — С.68-72;
72. Крысин А.В., О деятельности частных охранно-сыскных бюро и служб безопасности стран Северной Европы / А.В.Крысин // Частный сыск и охрана, 2003, № 5-6. — С.45-47;
73. Курило В., Надання охоронних послуг як об'єкт підприємництва / В. Курило //Право України 2003 рік, №2 — С.87;
74. Литвиненко В. И., Методика приема объекта под охрану / В.И. Литвиненко. — М., 1999. — 180 с.;
75. Литвиненко В. И., Личная безопасность предпринимателя. Профессия — телохранитель // Информационно-аналитический бюллетень "Бизнес и безопасность", 2012, № 2. — С.57;

- 76.Мак-Мак В., Консультирование по вопросам охраны / В. Мак-Мак // Частный сыск и охрана. - 2013.- №10. - С. 56-58;
- 77.Мак-Мак В., Охрана личности от противоправных посягательств на улицах и в общественных местах / В. Мак-Мак // Частный сыск и охрана. — 1993.— 2013, № 9. — С.5-7;
- 78.Максимов А., Подготовка должна быть и общей и специальной / А.Максимов //Частный сыск и охрана.— 1993.— № 7. - С.34-36;
- 79.Маляренко В., Суд, правоохоронні та правозахисні органи України / — Київ. Юрінком Інтер .— 2004.— с.7-69;
- 80.Матвеева Я., За каменной спиной / Я. Матвеева // Суббота плюс №46.— 16 ноября 2006 г.— с.7;
- 81.Маньковський А.Л., Спеціалізовані системи втоматизації діловодства і документообігу / А.Л. Маньковський // Студії з арх. справи і документознавства. — 2002. — 155с;.
- 82.Марущак А., Алгоритм створення та збереження комерційної таємниці суб'єкта господарювання: правові засади: / А. Марущак // Інтелект. власність. — 2006. — № 3. — С.29-32;
- 83.Мезеркин Д., Аналитическая работа службы безопасности предприятия / Д. Мезеркин //Частный сыск, охрана, безопасность.— 1993.— № 1. – С.83-85;
- 84.Нагалецкий Т., Правила жизни / Т. Нагалецкий // Профиль. — К., 2008. — № 24. — 27 июня. — С. 14-17;
- 85.Наливайко Т., Права і свободи в Україні: конституційно-правовий механізм захисту // Часопис Київського університету права. — К., 2009. — № 2. — С. 49-55;
- 86.Нікітюк В., Проблема прав людини в контексті національної безпеки / В. Нікітюк // Наука і оборона. — 2002. — № 4 Наука і оборона. — 2002. — С. 24-31;
- 87.Рудометов Е.А., Электронные средства коммерческой разведки и защита информации / Е.А. Рудометов, В.Е. Рудометов. — СПб.: Полигон; М.: АСТ, 2010. — 218с;

88. Федоткин С. Н., Основы частной охранной деятельности / С.Н. Федоткин. — М., 2001. — 342с.;
89. Федоткин С. Н., Справочник сотрудника частной охраны / С.Н. Федоткин. — М., 1999. — 432с.;
90. Федоткин С. Н., Сборник материалов по основам организации охранной деятельности / С.Н. Федоткин, Ю.И. Бураев.— М., 1996. — 246с.;
91. Черняев В. В., Азбука частной охранной деятельности / В.В. Черняев: В2 кн.— М.: ОРГ информ.— 2004. Кн.1.— 56 с. Кн.2. —140с.;
92. Шестопапов К., Тайна не имеет своего режима: / К. Шестопапов // Юрид. практика. — 2004. — 25 мая. — с.4;
93. Шумилов А., Нелегалы от охраны: Об ответственности за создание незаконных детективных и охранных предприятий / А. Шумилов // Частный сыск. Охрана. Безопасность. — 1995. — №8. — с.24-25;
94. Шумилов А., Частный сыск и охрана "в законе": / А. Шумилов // Частный сыск. Охрана. Безопасность. — 1995. — №10. — с.26-28;
95. Реформування поліції в країнах Центральної та Східної Європи: Процес і прогрес / П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек та ін.; під ред. М. Капаріні, О. Мареніна. — К., 2005. — 296с;